

Ämnesprov, läsår 2015/2016

# Samhällskunskap

Bedömningsanvisningar

Årskurs

9

# INNEHÅLL

Inledning	3
<b>1. Allmän information om bedömningen och betygssättningen av provet i samhällskunskap i årskurs 9</b>	4
Delprovets utgångspunkter	4
Sammanställning av nivåer och del av kunskapskrav	8
<b>2. Bedömningsanvisningar</b>	9
Instruktioner för bedömning av delprov A	9
Instruktion för bedömning av delprov B	34
<b>3. Instruktioner för sammanvägning till ett provbetyg</b>	58
<b>4. Kopieringsunderlag och webbmaterial</b>	62
Kopieringsunderlag 1. Formulär för sammanställning av elevresultat	63

# Inledning

Det här häftet ska användas vid bedömningen av det nationella provet i samhällskunskap i årskurs 9. Häftet består av 4 kapitel. Inledningsvis finns information om bedömningen av provet (kapitel 1). Sedan följer anvisningar för att bedöma samtliga delprov (kapitel 2). Därefter finns ett kapitel med instruktioner för sammanvägningen till ett provbetyg (kapitel 3). Det avslutande kapitlet innehåller kopieringsunderlag och webbmaterial (kapitel 4).

# 1. Allmän information om bedömningen och betygssättningen av provet i samhällskunskap i årskurs 9

Bedömningen av provet sker utifrån det röda häftet *Bedömningsanvisningar*. Dessa anvisningar utgår från grundskolans kursplan och kunskapskrav i ämnet samhällskunskap.

Bedömningsanvisningarna för de båda delproven bygger på principen att eleven samlar belägg genom att det i elevsvaren återfinns exempel på de bedömningsaspekter som gäller för uppgiften. Elevsvaren kan då visa belägg för de olika nivåerna E, C och A. Ett elevsvar kan inte få minuspoäng om det innehåller fel eller brister utan det är endast de kvaliteter som efterfrågas och som återfinns i elevsvaren som ger belägg.

På det nationella provet i samhällskunskap i årskurs 9 sätts inga provbetyg på de enskilda delproven. Det sammanvägda provbetyget bygger på elevens resultat på både delprov A och delprov B.

För sammanställning av elevresultat och uträkning av provbetyg används formulär för sammanställning av elevresultat som finns som kopieringsunderlag sist i detta häfte (kopieringsunderlag 1) och elevens *Delprov B*.

## Delprovets utgångspunkter

Tillsammans prövar delprov A och delprov B tre av de sex delarna av kunskapskraven som kunskapskraven i samhällskunskap är uppbyggda av. Nedan finns de sex delarna utan värdeord (d.v.s. utan de värdeord som särskiljer betygsnivåerna, de märks här ut med \*). Den fjärde delen av kunskapskraven saknar progression.

### Första delen av kunskapskraven

Eleven har \* kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då \* samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett \* fungerande sätt.

### Andra delen av kunskapskraven

Eleven kan föra \* resonemang om hur individer och samhällen påverkas av och påverkar varandra och beskriver då \* samband mellan olika faktorer som har betydelse för individers möjligheter att påverka sin egen och andras livssituation.

### Tredje delen av kunskapskraven

Eleven kan undersöka elevnära samhällsfrågor ur olika perspektiv och beskriver då \* samband med \* underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med \* resonemang och \* underbyggda argument och kan då \* växla mellan olika perspektiv.

### Fjärde delen av kunskapskraven

Eleven redogör för de mänskliga rättigheternas innebörd och betydelse och ger exempel på hur de kränks och främjas i olika delar av världen. Dessutom kan eleven redogöra för de nationella minoriteterna och deras särställning och rättigheter.

### Femte delen av kunskapskraven

Eleven har \* kunskaper om demokratiska värden och processer och visar det genom att föra \* resonemang om demokratiska rättigheter och skyldigheter, samt om för- och nackdelar med olika former för gemensamt beslutsfattande.

## Sjätte delen av kunskapskraven

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett \* fungerande sätt och för \* underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Ämnesprovet i samhällskunskap årskurs 9 2016 avser att pröva elevernas kunskaper mot del 1, 3 och 6 av kunskapskraven. Innehållet är spritt över det centrala innehållet. Inget enskilt ämnesprov kommer att pröva alla delar, men över tid avser ämnesprovet i samhällskunskap att pröva alla.

För att kunna uttala sig om elevernas kunskaper inom de delar som ämnesprovet är avsett att pröva, måste man ha ett större antal uppgifter på liknande områden. Det behövs således ett antal uppgifter av olika format inom samma område. Detta innebär också att alla delarna av kunskapskraven inte prövas i ett enskilt ämnesprov.

## Bedömning av slutna och öppna uppgifter

Uppgifterna i provet består huvudsakligen av två uppgiftstyper: uppgifter med slutna svarsformat som eleverna besvarar genom att till exempel kryssa i en ruta och uppgifter med öppna svarsformat som eleverna besvarar med en egen text.

I anslutning till de slutna svarsformaten anges de rätta svaren i bedömningsanvisningarna till respektive uppgift. I anslutning till de öppna uppgifterna anges i bedömningsanvisningarna ett antal aspekter som bedömningen ska utgå från. Bedömningsaspekterna sammanfattar vad läraren ska fästa avseende vid i bedömningen av respektive uppgift.

## Återkommande bedömningsaspekter i samhällskunskap

I de olika uppgifternas bedömningsanvisningar används bedömningsaspekter för att särskilja de olika nivåerna. I bedömningsanvisningarna uttrycks ofta kvaliteten i resonemangen utifrån tre aspekter, genom förtydliganden (oftast i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar), genom fördjupningar (oftast i form av jämförelser eller perspektivbyten) samt genom antal (t.ex. minst två förklaringar). Antalet kan visa på ”bredd” i elevens kunskaper, förtydliganden och fördjupningar kan visa på ”djup”. I bedömningsanvisningarna är dessa tre aspekter åtskilda för att möjliggöra att enklare resonemang visar på en viss bredd men saknar djup. I mer utvecklade svar förväntas att bredden också motsvaras av djup i större omfattning.

## Exempel på elevsvar med bedömningskommentarer

Det är bedömningsaspekterna som ska ligga till grund för lärarens bedömning. Syftet med exemplen är att ge läraren stöd i att konkretisera hur ett elevsvar där eleven visat belägg för nivå E, C och A kan se ut. Till varje elevexempel finns också en bedömningskommentar. För att konkretisera bedömningsaspekterna och stödja lärarens bedömning finns ett antal autentiska exempel på hur eleven har svarat i anslutning till de öppna uppgifterna. Elevsvaren ska ses som ett stöd i bedömningsarbetet. Svaren kan se olika ut och ändå motsvara samma kravnivå.

## Beräkning av belägg på uppgifter

Vid bedömningen av provet ska läraren i samband med varje uppgift identifiera de belägg för olika kravnivåer (nivå för E, C eller A) som går att urskilja i elevens svar. Olika uppgifter kan ge olika antal belägg. Det innebär att några uppgifter endast kan ge belägg för nivå E, andra uppgifter kan ge belägg för både nivå E och nivå C medan vissa uppgifter kan ge belägg för alla tre nivåer. Vilket antal belägg en uppgift kan ge illustreras i form av en matris i bedömningsanvisningen till respektive uppgift.

I elevhäftet uttrycks detta som:

<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
--------------------------	-------------------------------------	-------------------------------------

Uppgiften ger möjlighet för eleven att visa belägg för nivå E

<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
--------------------------	--------------------------	-------------------------------------

Uppgiften ger möjlighet för eleven att visa belägg för nivå E och C

<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
--------------------------	--------------------------	--------------------------

Uppgiften ger möjlighet för eleven att visa belägg för nivå E, C och A

I de fall som elevens svar bedöms motsvara C eller A får eleven alltså också belägg för de underliggande kravnivåerna. Det innebär att om en elevs svar bedöms visa belägg för nivå A markerar läraren att det finns belägg för nivåerna E, C och A. På motsvarande sätt markerar läraren att det finns belägg för nivåerna E och C om en elevs svar bedöms motsvara nivå för C.

### Formulär för sammanställning av elevresultat

När eleverna har gjort provet och läraren har bedömt detta ska elevernas resultat sammanställas i ”Formulär för sammanställning av elevresultat”. Detta finns som kopieringsunderlag på s. 63 i detta häfte samt i slutet av elevhäfte *Delprov B*. I formuläret ska resultaten på de enskilda uppgifterna på de båda delproven räknas samman och summeras till ett samlat provbetyg för varje elev. Instruktioner för hur formuläret ska fyllas i finns i kapitel 3 ”Instruktioner för sammanvägning till provbetyg”.

De tre delarna av kunskapskraven (dkk) som prövas i 2016 års prov beskrivs på följande sätt när värdeorden är med.

	Betyget E	Betyget C	Betyget A
Dkk 1	Eleven har <b>grundläggande</b> kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då <b>enkla</b> samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i <b>huvudsak</b> fungerande sätt.	Eleven har <b>goda</b> kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då <b>förhållandevis komplexa</b> samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett <b>relativt väl</b> fungerande sätt.	Eleven har <b>mycket goda</b> kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då <b>komplexa</b> samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett <b>väl</b> fungerande sätt.
Dkk 3	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då <b>enkla</b> samband med <b>enkla och till viss del</b> underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med <b>enkla</b> resonemang och <b>till viss del</b> underbyggda argument och kan då <b>till viss del</b> växla mellan olika perspektiv.	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då <b>förhållandevis komplexa</b> samband med <b>utvecklade och relativt väl</b> underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med <b>utvecklade</b> resonemang och <b>relativt väl</b> underbyggda argument och kan då <b>i förhållandevis stor</b> utsträckning växla mellan olika perspektiv.	Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då <b>komplexa</b> samband med <b>välutvecklade</b> och <b>väl</b> underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med <b>välutvecklade</b> resonemang och <b>väl underbyggda</b> argument och kan då <b>i stor</b> utsträckning växla mellan olika perspektiv.
Dkk 6	Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i <b>huvudsak</b> fungerande sätt och för <b>enkla och till viss del</b> underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.	Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett <b>relativt väl</b> fungerande sätt och för <b>utvecklade och relativt väl</b> underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.	Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett <b>väl</b> fungerande sätt och för <b>välutvecklade och väl</b> underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

På nästa sida följer en redovisning av vilka delar av kunskapskraven de olika uppgifterna är avsedda att pröva och vilka nivåer elevsvaren kan nå.

## Sammanställning av nivåer och del av kunskapskrav

Delprov A	Uppgiften prövar nivå			Uppgiften prövar del av kunskapskrav		
	E	C	A	Dkk 1	Dkk 3	Dkk 6
A1	X	X	X	X		
A2	X	X	X		X	
A3	X	X	X		X	
A4	X	X	X	X		
A5	X	X	X			X
A6	X	X	X		X	
A7	X	X	X			X
A8	X	X	X			X
A9	X	X	X	X		
A10	X	X		X		
A11	X	X	X	X		
A12	X	X	X		X	
A13	X	X	X	X		

Delprov B	Uppgiften prövar nivå			Uppgiften prövar del av kunskapskrav		
	E	C	A	Dkk 1	Dkk 3	Dkk 6
B1	X	X				X
B2	X	X	X		X	
B3	X	X	X		X	
B4	X	X	X	X		
B5	X	X	X	X		
B6	X	X	X		X	
B7	X	X	X	X		
B8	X	X	X			X
B9	X	X	X			X
B10	X	X	X	X		
B11	X	X	X	X		
B12	X	X	X	X		
B13	X	X	X	X		



## 2. Bedömningsanvisningar

### Instruktioner för bedömning av delprov A

#### A1 Det ekonomiska kretsloppet

--	--	--

##### Formulering av uppgiften och rätta svar

Bilden ovan visar det ekonomiska kretsloppet och hur pengar på olika sätt förs mellan de olika aktörerna i kretsloppet. Vad står pilarna vanligtvis för? Sätt ett kryss vid varje deluppgift a) - j)!

Om du skriver fler än ett kryss vid någon deluppgift räknas denna som ogiltig.

a) Pil 1 står för:  
Bidrag

f) Pil 6 står för:  
Sparande/amortering/ränta

b) Pil 2 står för:  
Avgifter/skatt

g) Pil 7 står för:  
Avgifter/skatt

c) Pil 3 står för:  
Sparande/amortering/ränta

h) Pil 8 står för:  
Bidrag

d) Pil 4 står för:  
Lån

i) Pil 9 står för:  
Betaling för varor och tjänster

e) Pil 5 står för:  
Lån

j) Pil 10 står för:  
Lön

##### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

##### Progression i uppgiften

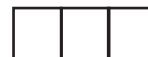
Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den ekonomiska strukturen, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa.

##### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har skrivit fler än ett kryss på någon deluppgift räknas detta som ett felsvar.

Antal rätt	Belägg för nivå
5 - 6	E
7 - 8	C
9 -10	A

## A2 Vad är ett bra samhälle?



### Formulering av uppgiften

Det finns olika åsikter om vad som är ett bra samhälle.

Sofia och Josef har olika åsikter om vad som är ett bra samhälle. Hjälp dem att argumentera för sina åsikter!

Josef: ”Jag tror att man får det bästa samhället om alla medborgare får dela lika på samhällets resurser, exempelvis pengar, mark och mat. Det blir det bästa samhället för att...”

Sofia: ”Jag tror att man får det bästa samhället om individen själv får bestämma över sina resurser, exempelvis pengar, mark och mat. Det blir det bästa samhället för att...”

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta argument för att få ett bra samhälle
- förtydliganden av argumenten i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar
- perspektivbyte som beskriver konsekvenser på individ- och samhällsnivå

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> relevant argument för att dela resurser lika och <b>minst ett</b> relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till antingen att dela lika eller att individen bestämmer själv.</li><li>• Svaret berör antingen individ- eller samhällsperspektiv.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> relevant argument för att dela resurser lika och <b>minst ett</b> relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till <b>både</b> att dela lika och att individen bestämmer själv.</li><li>• Svaret berör antingen individ- eller samhällsperspektiv.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> relevant argument för att dela resurser lika och <b>minst ett</b> relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till <b>både</b> att dela lika och att individen bestämmer själv.</li><li>• Svaret innehåller <b>ett</b> perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på både individ- och samhällsnivå.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta argument</b>		
Josef: <ul style="list-style-type: none"><li>• Samhället blir mer jämställt</li><li>• Alla är lika mycket värda</li><li>• Inga maktskillnader</li><li>• Inget klassamhälle</li></ul>	Sofia: <ul style="list-style-type: none"><li>• Fler lockas att skaffa jobb</li><li>• Den som jobbar mycket har rätt till mer betalt</li><li>• Drivkraft för att utvecklas</li></ul>	

OBS! Svaret på uppgift a och uppgift b vägs samman och det görs en helhetsbedömning på de olika delarna.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst ett** relevant argument för att dela resurser lika och **minst ett** relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till antingen att dela lika eller att individen bestämmer själv.
- Svaret berör antingen individ- eller samhällsperspektiv.

#### Exempel på elevsvar

*Josef: alla får lika mycket och alla är lika mycket värda och har lika mycket.*

*Sofia: Dom som jobbar hårt får mer än dom som jobbar lite och det är bra för då är ju den som jobbar mycket all rätt till att få mer betalt med.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller argument för att dela alla resurser lika; då får alla lika mycket och alla är lika mycket värda. Svaret innehåller argument för att det är bäst att individen själv får bestämma över sina resurser; ”Dom som jobbar hårt får mer än dom som jobbar lite”. Svaret innehåller ett förtydligande när eleven skriver ”det är bra för då är ju den som jobbar mycket all rätt till att få mer betalt med.” Svaret berör individperspektivet.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst ett** relevant argument för att dela resurser lika och **minst ett** relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till både att dela lika eller att individen bestämmer själv.
- Svaret berör antingen individ- eller samhällsperspektiv.

#### Exempel på elevsvar

*Josef: alla har lika mycket, ingen har mer än någon annan. Det blir inga fattiga och rika, alla blir på samma nivå. Ingen svälter igäl, ingen kan klaga på t.ex. lönen för alla har samma. Ingen blir bättre än någon annan, man kan inte trakasera för alla är på samma nivå som en själv. Alla blir trygga och man behöver inte oro sig så mycket över vad andra ska tycka.*

*Sofia: om alla ska få lika mycket pengar skulle det bli väldigt orättvist för dem som jobbar och sliter hela dagarna och för en som bara ligger hemma hela dagarna och inte alls behöver arbeta för pengarna så skulle alla kunna sluta sina arbeten för man får pengar ändå! Nej, så kan det inte fungera man måste få rätt belöning för sina tjänster man utför, men samtidigt är det ju då allas skyldighet att hjälpa dem som har det svårt och behöver hjälp.”*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två argument för att dela alla resurser lika; inga blir fattiga eller rika, ingen svälter ihjäl. Argumenten förtydligas genom att eleven skriver att alla blir trygga och att man inte behöver oro sig över vad andra tycker. Svaret innehåller ett argument för att det är bättre att individen själv får bestämma; det skulle bli orättvist. Detta förtydligas genom att eleven skriver att alla då skulle kunna sluta att arbeta för man får pengar ändå. Svaret berör individperspektivet.

### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst ett** relevant argument för att dela resurser lika och **minst ett** relevant argument för att individen själv bestämmer över sina resurser.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till både att dela lika och att individen bestämmer själv.
- Svaret innehåller **ett** perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på både individ- och samhälls- nivå.

### Exempel på elevsvar

*Josef: då är ingen ensam om sina problem. Alla får lika mycket och det finns ingen orsak till avundsjuka. Detta stoppar massa andra problem så som krig, mobbning osv eftersom avundsjuka ofta är den drivande orsaken. Istället för att en människa ska behöva känna svält och en annan onödigt välstånd, utjämnas resurserna och ingen blir totalt utblottad.*

*Sofia: alla är bra på olika saker. Samhället når sin fulla potential när individerna själva får bestämma vad de vill utveckla. Man mår också mycket bättre som individ om man själv får bestämma vad man ska sysselsätta sig med. Bara alla lever efter sina egna ekonomiska villkor så uppstår inga skulder eller lidande. Det gäller att prioritera och det gör man bäst själv, för ingen annan vet lika bra vad just du behöver. Ett ekonomiskt välstånd uppnås bara genom idogt arbete eller kolosal tur, det är inget som staten kan styra över utan bara den enskilda individen kan sätta upp sina egna riktlinjer.*

### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre argument för att dela alla resurser lika; alla får då lika mycket, ingen ska behöva känna svält medan någon annan lever i ”onödigt välstånd”, resurserna utjämnas. Detta förtydligas genom konsekvensbeskrivningar; det finns ingen orsak till avundsjuka, det stoppar problem som krig och mobbning. Svaret innehåller ett argument för att individen själv ska få bestämma över sina resurser; då kan individen själv bestämma över vad man vill utveckla, vad man vill sysselsätta sig med och det mår individen bäst av. Detta förtydligas genom att eleven beskriver att den enskilda individen är den som bäst vet vad som just den individen behöver. Svaret innehåller ett perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på samhällsnivå och individnivå: ”samhället når sin fulla potential när individerna själva får bestämma vad de vill utveckla. Man mår också mycket bättre som individ om man själv får bestämma vad man ska sysselsätta sig med”.

## A3 Att finansiera sjukvård



### Formulering av uppgiften

Majoriteten av invånarnas sjukvård i Sverige finansieras (betalas) med skattemedel. Resonera om fördelar och nackdelar med att finansiera den svenska sjukvården med skatter!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- fördelar respektive nackdelar med att finansiera den svenska sjukvården med skatter
- förtydliganden av fördelarna och nackdelarna i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar
- ett perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på både individ- och samhällsnivå

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller en <b>relevant fördel eller en relevant nackdel</b> med att finansiera sjukvården med skatter.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller en <b>relevant fördel och en relevant nackdel</b> med att finansiera sjukvården med skatter.</li><li>• Svaret innehåller <b>ett förtydligande</b> i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning knutet till antingen fördelen eller nackdelen.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller en <b>relevant fördel och en relevant nackdel</b> med att finansiera sjukvården med skatter.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till både fördelen och nackdelen.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på både individ- och samhällsnivå.</li></ul>

#### Exempel på fördelar och nackdelar

##### Fördelar:

- Alla förtjänar gratis sjukvård rik som fattig
- Slippa betala skyhöga avgifter
- Slippa oroa sig för om man har råd med vård

##### Nackdelar:

- De som nästan aldrig är sjuka får betala en hel del utan att ens få nytta av den.
- Den som tjänar mycket får betala mycket i skatt.
- Kanske får inte patienterna lika bra omsorg som de skulle få när olika aktörer konkurrerade om deras pengar.

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller inte någon fördel eller nackdel med skattefinansierad sjukvård utan eleven skriver om skattesystemet på ett mer allmänt sätt.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller en relevant fördel *eller* en relevant nackdel med att finansiera sjukvården med skatter.

#### Exempel på elevsvar

*Jag tycker det är bra därför att jag tycker alla förtjänar gratis sjukvård rik som fattig eftersom alla inte har råd.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant fördel med skattefinansierad sjukvård som handlar om att det ger alla tillgång till sjukvård oavsett privatekonomi. Påståendet om att sjukvården är gratis är inte helt korrekt eftersom den finansieras via skatten, men sett i sammanhanget bedöms detta vara rimligt.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller en relevant fördel *och* en relevant nackdel med att finansiera sjukvården med skatter.
- Svaret innehåller ett förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning knutet till antingen fördelen eller nackdelen.

#### Exempel på elevsvar

*Fördelarna är att då slipper man betala skyhöga avgifter ifall man skulle bli jättesjuk och vara det under en lång tid. Vilket skulle innebära att man skulle klara sig ekonomiskt. Men om man inte hade betalat sjukvården med skattmedel så skulle man få stora ekonomiska problem eftersom man måste lägga alla pengar på sjukvård. Vissa skulle kanske inte få den sjukvården som de behöver för att de inte skulle kunna betala för den vilket kan leda till en större dödlighet. Men om hela sjukvården skulle betalas med skattmedel så skulle vi höja skatterna vilket också kan drabba människor med en dålig ekonomi.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel och en nackdel med skattefinansierad sjukvård. Fördelen är att man slipper att betala höga avgifter och nackdelen är ”om hela sjukvården skulle betalas med skattmedel så skulle vi höja skatterna vilket också kan drabba människor med en dålig ekonomi.” Svaret innehåller förtydliganden av konsekvenserna med finansierad sjukvård, att fler skulle få problem med ekonomin om de var tvungna att bekosta sin egen sjukvård. Svaret saknar en tillräckligt fördjupande aspekt som rör samhällsperspektivet för nivå A.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller en **relevant fördel och en relevant nackdel** med att finansiera sjukvården med skatter.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till både fördelen och nackdelen.
- Svaret innehåller **minst ett** perspektivbyte där eleven beskriver konsekvenser på både individ- och samhällsnivå.

#### Exempel på elevsvar

*Fördelar med att betala den svenska sjukvården med skattepengar är att om någon skulle skada sig så får den hjälp oavsett om personen har mycket pengar eller lite, alltså nästan vem som hållst har rätt till att få sjukvård, som tex i USA så får dom flesta medborgarna inte sjukvård såvidare dom inte har någon sorts försäkring eller pengar, och detta är dåligt för dom som kanske inte har så mycket pengar, ska dom då inte få sjukvård? Alltså blir det mer jämställdighet i sverige för alla har rätt till sjukvård. Nackdelar med att betala den svenska sjukvården med skattepengar är att skatten i Sverige blir högre eftersom mycket pengar krävs för bra sjukvård och det leder till att skatten blir högre för medborgarna som dom kanske hade velat lagt på annat. Vissa tycker att detta ä onödigt slöseri med pengar eftersom vissa människor vill inte ha eller behöver ingen sjukvård men betalar ändå för andra för att man måste eftersom skatt är obligatoriskt.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel och två nackdelar. Fördelen handlar om att alla i samhället får sjukvård oavsett privatekonomi. Den ena nackdelen handlar om att skattefinansierad sjukvård innebär ett högre skattetryck eftersom bra sjukvård är dyrt. Den andra nackdelen handlar om att vissa kan uppleva skattefinansieringen som orättvist då de är tvungna att betala mer pengar i skatt för att finansiera sjukvården än vad den sjukvård de kommer att använda kostar. Fördelen förtydligas genom att eleven skriver ”om någon skulle skada sig så får den hjälp”. Den första nackdelen förtydligas genom beskrivningen att medborgarna får betala högre skatt istället för att lägga pengarna på annat. Svaret innehåller ett perspektivbyte när eleven jämför med USA och lyfter fram att när medborgare som inte har pengar inte heller får sjukvård så får det konsekvenser. ”Alltså blir det mer jämställdighet i sverige”. Det motsvarar kravet att få med både individ- och samhällsnivå i perspektivbytet.

## A4 Ideologier

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Det finns olika åsikter om hur man får det bästa samhället. Detta kan kopplas ihop med olika politiska ideologier.

Para ihop åsikterna a) - i) med den ideologi som passar **bäst!**

#### Åsikt:

a) Om man fördelar alla resurser i samhället lika får man ett rättvist samhälle.

Socialism

b) Samhället mår bäst av att människor får umgås med människor från samma kultur, samma land och där människor talar samma språk.

Nationalism

c) Man ska bevara det bästa av de gamla traditionerna i samhället.

Konservatism

d) Det är viktigt att det finns fri konkurrens för att samhället ska utvecklas.

Liberalism

e) Staten bör äga viktiga funktioner i samhället för att man ska försäkra sig om att alla ska få ta del av dem.

Socialism

f) Samhället ska hjälpa till att försörja dem som inte har arbete.

Socialism

g) Män och kvinnor är inte jämställda. Alla måste aktivt jobba för att göra samhället mer jämställt.

Feminism

h) Natur och miljö kommer före ekonomisk tillväxt.

Ekologism

i) Det är viktigt att människor fritt får bestämma vad som passar dem bäst.

Liberalism

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar, desto större förståelse för hur komplexiteten i en politisk struktur är uppbyggd har eleven visat.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har markerat flera alternativ per delfråga räknas detta som ett felsvar.

Antal rätt	Belägg för nivå
4 - 5	E
6 - 7	C
8 - 9	A



## A5 Att använda en blogg som källa



### Formulering av uppgiften

Inför skrivandet av ett skolarbete om HIV och andra sjukdomar får Ellis höra att bloggar inte får användas som informationskällor. De anses inte vara trovärdiga, säger läraren.

Resonera om vad läraren kan ha för argument till att inte tillåta bloggar som källor!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta argument emot att använda bloggar som källor
- förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> relevant argument emot att använda bloggar som källor.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta argument emot att använda bloggar som källor.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta argument emot att använda bloggar som källor.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta argument</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• I bloggar står det oftast åsikter och egna uppfattningar.</li><li>• Bloggare använder oftast sina egna argument utan någon underbyggd fakta, dvs att man inte vet om det är sant.</li><li>• Bloggare kan vara skrivna av "vanliga människor", inga ämnesexperter.</li><li>• Bloggar har ingen ansvarig utgivare som t.ex. olika nyhetssidor har.</li><li>• Bloggare kan förvrida sanningen för att locka läsare</li></ul>		

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst ett** relevant argument emot att använda bloggar som källor.

#### Exempel på elevsvar

*För att det är en person med egna tankar som skrivit det och då händer det att du skriver felaktigt.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller ett relevant argument: att det du skriver blir felaktigt då bloggaren utgår från egna tankar. Skrivningen "då händer det att du skriver felaktigt" förtydligar inte resonemanget.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två** relevanta argument emot att använda bloggar som källor.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

#### Exempel på elevsvar

*För vem som helst kan starta en blogg och skriva därför är bloggar inte så trovärdiga. Det är ingen "expert" i området som skriver, som t.ex. ne.se. Där finns det forskare som ger ut informationen och eftersom dom är forskare så är Ne.se en mycket mer trovärdig sida.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta argument: att bloggar kan skrivas av vem som helst och därför inte är trovärdiga, samt att det inte alltid är en expert som skriver. Det sista argumentet förtydligas genom att eleven jämför med sidor som ne.se, där experter och forskare står för informationen.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta argument emot att använda bloggar som källor.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Jag tror att läraren då anser att bloggar inte får användas därför att det vanligtvis spekuleras mycket av dem som skriver bloggar för att dem vill att så många som möjligt ska läsa deras blogg och då finns det en stor risk att de inte håller sig till sanningen, för att göra texten mer intressant. En annan anledning kan vara att det är ovanligt att de som skriver bloggar tar med källorna som de har tatt sin information från. Därför är det svårt att se om deras information är sann. Ytterligare en anledning kan vara att läraren anser att man bara bör ta informationen från sidor där det är ämnesexperter som står för informationen då sjukdomar är en komplicerad kunskap. För att även om det är en ämnesexpert som skrivit så brukar bloggar troligtvis inte kontrolleras utav andra experter såsom sidor som ne.se eller t.ex. 1177.se.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller fyra relevanta argument: bloggare kanske inte alltid håller sig till sanningen, bloggar innehåller inte alltid källor, de skrivs inte alltid av ämnesexperter och att de kontrolleras inte alltid av andra experter. Argumentet som handlar om att bloggare inte alltid håller sig till sanningen förtydligas genom att eleven skriver att bloggare kanske vill göra texten mer intressant för att locka fler läsare. Anledningen som handlar om att bloggare inte alltid redovisar källor förtydligas genom att eleven skriver att det gör att det blir svårt att ta reda på om informationen är sann.

## A6 Fördelar och nackdelar med att publicera fritt på internet



### Formulering av uppgiften

Resonera om fördelar och nackdelar med att fritt få publicera vad som helst på internet!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta fördelar respektive nackdelar med att fritt få publicera vad som helst på internet
- förtydliganden av fördelarna och nackdelarna i form av exempel, fakta och konsekvensbeskrivningar.

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant fördel <b>och</b> <b>minst en</b> relevant nackdel med att med att fritt få publicera vad som helst på internet.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant fördel och <b>minst en</b> relevant nackdel med att med att fritt få publicera vad som helst på internet.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till antingen fördelen <b>eller</b> nackdelen.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller antingen <b>minst två</b> relevanta fördelar och <b>minst en</b> relevant nackdel med att fritt få publicera vad som helst på internet <b>eller</b> <b>minst en</b> relevant fördel och <b>minst två</b> relevanta nackdelar med att med att fritt få publicera vad som helst på internet.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till en av fördelarna <b>och</b> en av nackdelarna.</li></ul>

### Exempel på fördelar och nackdelar

#### Fördel:

- att själv få bestämma över inlägg, filmer och bilder
- att kunna delta i forum och grupper och vädra sina åsikter utan att t.ex. staten lägger sig i
- att fritt kunna sprida åsikter och information till andra
- att få information från andra utan att de sorterats genom andra mediamkanaler
- lättare att hitta likasinnade människor med samma intressen
- yttrandefrihet och åsiktsfrihet gynnas av att det är fritt att publicera på internet

#### Nackdel:

- individer och grupper kan bli kränkta
- risk att mobbingen ökar
- svårt att ändra sig och ta tillbaka det man publicerat
- kan straffa sig senare, om t.ex. en arbetsgivare finner det man publicerat olämpligt
- extremistgrupper kan sprida sitt budskap och värva nya medlemmar
- olämpligt material kan cirkulera och vara skadligt
- olaglig nedladdning kan leda till att upphovsmän inte får betalt för sitt arbete

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller inte någon fördel eller nackdel utan handlar t ex om att man måste ha en persons tillåtelse för att lägga upp bilder på nätet.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant fördel och
- **minst en** relevant nackdel med att med att fritt få publicera vad som helst på internet.

#### Exempel på elevsvar

*fördel är väl att man får skriva vad man tycker och tänker Nackdel är att man kan såra nån*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant fördel och en nackdel med att med att fritt få publicera vad som helst på internet: ”man får skriva vad man tycker och tänker” respektive ”att man kan såra nån”. Det bedöms inte som nödvändigt att eleven utvecklar och förklarar varför det är en fördel att ”man får skriva vad man tycker och tänker”.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst en** relevant fördel och **minst en** relevant nackdel med att fritt få publicera vad som helst på internet.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till antingen fördelen eller nackdelen.

#### Exempel på elevsvar

*Med det som jag vet är det en mycket stor risk att sprida bilder eller olika statusar på internet för de finns alltid kvar där på något eller annat sätt. fördelar med att man publicerar saker på internet är att många människor kan i alla fall få reda på det, men om det är en dålig sak man publicerar kan det vara en stor nackdelar som man lägger ut eller publicerar. Man kan lägga ut ett dumt foto på facebook ex. Och då ångrar man kanske att man gjort det senare med åren. Men under tiden kan folk sparar ned bilden och lägger upp den på nätet senare. Så saker man publicerat finns alltid kvar på internet, även ifall man kanske tror att det är borttaget.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant fördel och en relevant nackdel med att fritt få publicera vad som helst på internet: ”fördelar med att man publicerar saker på internet är att många människor kan i alla fall få reda på det” respektive nackdelen att det som läggs ut på internet alltid finns kvar. Eleven förtydligar nackdelen bl.a. genom att beskriva att det kan vara så att man senare ångrar vad man publicerat och att andra kan spara ner vad man publicerar för att sedan lägga upp igen då man tror att bilden är borttagen.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller antingen **minst två** relevanta fördelar och **minst en** relevant nackdel med att fritt få publicera vad som helst på internet **eller**
- **minst en** relevant fördel och **minst två** relevanta nackdelar med att med att fritt få publicera vad som helst på internet.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar knutet till en av fördelarna **och** en av nackdelarna

#### Exempel på elevsvar

*Jag kan hålla med om att man ska få ha en egen åsikt och att man själv ska få bestäma över sina egna bilder, videor och kommentarer. Men jag håller inte med om att man ska få lägga ut vilka bilder som helst samt skriva vad som helst. (Om det däremot är om sig själv så kan det få gälla enligt mig, kanske till och med om någon annan "om" personen har tillåtit det!) Men om det skulle bli lagligt att lägga ut samt skriva vad man vill utan att man kan bli straffas för det så kan det uppstå konsekvenser som både är för och nackdelar. Dessa konsekvenser kan bland annat bestå i att ingen skulle bli rädd för att bli straffad om dom skulle lägga ut exempelvis en nakenbild på någon med en elak text, eller någonting annat mobbningsalternativ. Men samtidigt så skulle man kunna få vara friare att delta i olika organisationer på nätet som sitt land kanske inte gillar. Till exempel kanske en motståndsrörelse mot en diktator. Men min åsikt är att det skulle bli ännu mer kaos på internet (om det blev fritt) än vad det redan är.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta fördelar och en relevant nackdel med att fritt få publicera vad som helst på internet. Fördelarna är: "man ska få ha en egen åsikt och att man själv ska få bestäma över sina egna bilder, videor och kommentarer" samt "få vara friare att delta i olika organisationer på nätet som sitt land kanske inte gillar" och nackdelen är: "ingen skulle bli rädd för att bli straffad". Eleven förtydligar den andra fördelen genom ett exempel: "Till exempel kanske en motståndsrörelse mot en diktator." Nackdelen förtydligar eleven genom ett exempel: "om dom skulle lägga ut exempelvis en nakenbild på någon med en elak text, eller någonting annat mobbningsalternativ".

## A7 Källkritik



### Formulering av uppgiften

Du och dina klasskamrater ska söka fakta om dödshjälp och abort. I ert arbete med att söka fakta hittar ni organisationen *Ja till Livets* hemsida. Där står bland annat:

*Ja till Livets vision är ett samhälle där ingen skall vilja göra abort eller önska få dödshjälp.*

Källa: www.jatillivet.se, 2016-01-14

Resonera om vilka källkritiska aspekter (1-3 st.) ni bör tänka på när ni använder information från denna hemsida!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta källkritiska aspekter att tänka på när man använder information från en hemsida
- förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta källkritiska aspekter. Aspekterna uppmärksammar inte att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad <b>eller</b></li><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant källkritisk aspekt som uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta källkritiska aspekter varav en uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta källkritiska aspekter varav en uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta aspekter</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• är faktan pålitlig?</li><li>• finns det en kontaktperson?</li><li>• vid användning av sidan behöver man uppmärksamma att informationen kommer att vara vinklad</li><li>• när uppdaterades sidan?</li><li>• är de som skriver objektiva?</li></ul>		

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

Svaret innehåller inga källkritiska aspekter utan tar istället ställning i abort- och/eller dödshjälpsfrågan.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst två** relevanta källkritiska aspekter. Aspekterna uppmärksammar inte att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad **eller**
- Svaret innehåller **minst en** relevant källkritisk aspekt som uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.

#### Exempel på elevsvar

*Man måste tänka på ifall hemsidan har en pålitlig fakta. Har hemsidan en loga? Eller en kontakt person. När uppdaterades sidan senast.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre källkritiska aspekter: om faktan som presenteras är pålitlig, om det finns en kontaktperson och när sidan senast uppdaterades. Ingen av aspekterna förtydligas.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två** relevanta källkritiska aspekter varav en uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Man bör tänka på att dom är mot abort och dödshjälp och att man då kanske ska kolla på en sida som är för abort och dödshjälp och jämföra. Man ska kolla på andra sidor och jämföra informationen som man får. Man kan kolla upp vem det är som har skapat sidan.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två exempel på källkritiska aspekter man bör tänka på när man använder hemsidan, vem som gjort sidan samt att man bör jämföra informationen med andra sidor. Svaret förtydligas genom att det uppmärksammar att informationen på hemsidan riskerar att vara vinklad i linje med organisationen *Ja till livets* ståndpunkt. Detta görs i skrivningen ”Man bör tänka på att dom är mot abort och dödshjälp”.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta källkritiska aspekter varav en uppmärksammar att informationen på hemsidan kommer att vara vinklad.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Man måste först och främst tänka på att detta är en partisk hemsida och därför är fakten förmodligen vinklad till deras fördel. Detta kan innebära att de endast berättar om nackdelarna med abort och dödshjälp och utelämnar fakta som skulle kunna göra en positiv till abort eller dödshjälp. Om man tar fakta från en sådan här hemsida måste man även kolla var de har hittat sin information så att man får bekräftat om det är en pålitlig källa. Om det inte går att hitta måste man alltså nämna den fakta man får från sidan med ett ”dessa anser” eller ”dessa hävdar” så att man är tydlig med att det ej är faktabaserat utan mer en åsikt eller uppfattning.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta källkritiska aspekter, sidan är partisk, man måste kolla sidans källor samt att man om man använder informationen tydligt måste visa att detta är åsikter eller uppfattningar.

Svaret innehåller två förtydliganden: ”Detta kan innebära att de endast berättar om nackdelarna med abort och dödshjälp och utelämnar fakta som skulle kunna göra en positiv till abort eller dödshjälp.” samt ”nämna den fakta man får från sidan med ett ”dessa anser” eller ”dessa hävdar” så att man är tydlig med att det ej är faktabaserat utan mer en åsikt eller uppfattning.”

## A8 Dra slutsatser utifrån källor

--	--	--

Läs källorna och ta ställning till om du kan använda dem för att dra följande slutsatser.

Markera med kryss antingen i kolumnen för "Någon av källorna stödjer slutsatsen" **eller** "Ingen av källorna stödjer slutsatsen".

Om du sätter ut två kryss i samma deluppgift räknas ditt svar som ogiltigt. Om du sätter alla kryss i samma kolumn räknas uppgiften som ogiltigt.

Slutsats	Någon av källorna stödjer slutsatsen	Ingen av källorna stödjer slutsatsen
a) Den som mobbas är i underläge gentemot mobbaren.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
b) Det är bra att ge stöd åt den som utsatts för hot.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
c) Den vanligaste orsaken till arbetsolyckor som leder till sjuk-skrivning, i grund- och gymnasieskolan, är hot och våld.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
d) Det är meningslöst att arbeta förebyggande mot mobbing.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
e) Skolan ska inte samarbeta med andra för att göra arbetsmiljön bättre.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
f) En stor andel av arbetsolyckorna i grund- och gymnasie-skolan beror på att elever eller personal har fallit.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
g) Mobbing beror på för få vuxna i skolan.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
h) Elever och vuxna på skolan kan alla jobba för att minska hot och våld för att skolan ska bli tryggare.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar elevens kunskaper i att söka information ur och använda sig av källor. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat i kunskaper kring användandet av källor.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar och belägg utfaller enligt tabellen nedan.

Om en elev har kryssat i båda alternativen räknas detta som ett felsvar. Om en elev skrivit alla kryss i samma kolumn utfaller inget belägg på uppgiften.

Antal rätt	Belägg för nivå
4 - 5	E
6 - 7	C
8	A



## A9 Rättssäkerhet



### Formulering av uppgiften

Oavsett hur hemska och grova brott man misstänks för, har man alltid rätt till en försvarsadvokat. Förklara varför personer som är misstänkta för ett grövre brott alltid får hjälp av en försvarsadvokat.

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret innehåller:

- relevanta anledningar till att individen har rätt till en försvarsadvokat
- förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

Begreppsanvändningen prövas i och med att begreppen som finns i uppgiftsformuleringen samt i rutan måste förstås för att eleven ska kunna lösa uppgiften.

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att individen har rätt till en försvarsadvokat.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att individen har rätt till en försvarsadvokat.</li><li>• <b>Minst en</b> anledning förtydligas med exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta anledningar till att individen har rätt till en försvarsadvokat.</li><li>• <b>Minst två</b> av anledningarna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta orsaker</b> Försvarsadvokat tilldelas för att: <ul style="list-style-type: none"><li>• en rättvis påföljd ska utdömas. Anledningarna kan då beröra rättvisa, minskad risk att bli oskyldigt dömd, att den åtalade ska ha någon som stöttar och hjälper osv.</li><li>• det är en mänsklig rättighet, alla är lika inför lagen och lika mycket värda</li></ul>		

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till att individen har rätt till en försvarsadvokat.

#### Exempel på elevsvar

*För att alla har rätt att försvara sig de har också rätten att få berätta sin "historia". Utan advokat skulle inte rättegången gå rätt till.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till varför individen har rätt till en försvarsadvokat genom att eleven beskriver att alla har rätt att försvara sig och berätta sin historia. Eleven konstaterar att rättegången annars inte skulle gå rätt till men detta är inget som förtydligar svaret.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller minst en relevant anledning till att individen har rätt till en försvarsadvokat.
- **Minst en** anledning förtydligas med exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*I Sverige så har man rätt till en försvarsadvokat. De kan inte med hjälp av en försvarsadvokat slippa ett straff men advokaten kan vara där och se till att domen blir rättvis och att personen inte får ett värre straff än vad han förtjänar. Alla människor har lika mycket rättigheter i svergie så det spelar ingen roll om hur pass små brott eller grova brott du har gjort utan de har fortfarande rätt till en advokat. Det spelar ingen roll om vad du gjort utan du har fortfarande rätt till att få det straffet du förtjänar, alltså varken mindre eller större straff. En försvarsadvokat hjälper till med detta. Försvarsadvokaten ser till att du får ett så rättvist straff som möjligt.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar till varför individen har rätt till en försvarsadvokat. Anledningarna är att försvarsadvokaten ska ”se till att domen blir rättvis” och ”Alla människor har lika mycket rättigheter i svergie så det spelar ingen roll om hur pass små brott eller grova brott du har gjort utan de har fortfarande rätt till en advokat.” Den första anledningen som berör rättvisa förtydligas genom att eleven skriver att advokatens uppgift inte är att se till att personen slipper straff utan att personen inte får ett värre straff än ”du förtjänar”. Den andra anledningen förtydligas inte.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller minst två relevanta anledningar till att individen har rätt till en försvarsadvokat.
- **Minst två** av anledningarna förtydligas med exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Även om en person begått de värsta tänkbara brottet är det ändå en mänsklig rättighet att få försvara sig. Jag tycker inte man ska kunna bli dömd utan att få säga sitt ord. Om det skulle vara så att personen som är åtalad faktiskt är oskyldig skulle det vara fruktansvärt om den personen fick ett straff. Det skulle vara jättesvårt att bevisa att man var oskyldig om det inte fanns försvarsadvokat och man bara fick höra saker som pekade på personen som skyldig. Det är bra att alla brottslingar får en försvarsadvokat, inte bara de som har mycket pengar. Alla som blir åtalade ska ha samma rättigheter. En advokat är till för att försvara och bevisa att den åtalade inte är skyldig och det finns ingen chans att man klara det utan en. Genom en försvarsadvokat ska den åtalade visa sin sida av saken och alla har rätt till att förvara sig mot anklagelser.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar, det första berör mänskliga rättigheter och det andra berör att den åtalade har rätt till en rättvis dom. Anledningen som handlar om mänskliga rättigheter förtydligas genom att eleven skriver att pengar inte ska styra utan att oavsett ekonomi så har alla rätt till en försvarsadvokat. Anledningen som handlar om en rättvis dom förtydligas genom en att eleven skriver: ”Om det skulle vara så att personen som är åtalad faktiskt är oskyldig skulle det vara fruktansvärt om den personen fick ett straff. Det skulle vara jättesvårt att bevisa att man var oskyldig om det inte fanns försvarsadvokat och man bara fick höra saker som pekade på personen som skyldig.”

# A10 Grundlagar



## Formulering av uppgiften och rätta svar

Vilka är Sveriges grundlagar? Kryssa i de fyra korrekta alternativen!  
Om du skriver fler än fyra kryss räknas ditt som ogiltigt.

- Brottsbalken
- Regeringsformen
- Diskrimineringslagen
- Lagen om skydd av nationella minoriteter
- Successionsordningen
- Ärvdabalken
- Barnkonventionen
- Tryckfrihetsförordningen
- Yttrandefrihetsgrundlagen

## Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

## Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den rättsliga strukturen, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa.

## Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har satt ut fler än fyra kryss utfaller inga belägg på uppgiften.

Antal rätt	Belägg för nivå
2 - 3	E
4	C

# A11 Ändra en grundlag



## Formulering av uppgiften

Grundlagarna är våra viktigaste lagar. Om riksdagspolitikerna vill göra ändringar i grundlagarna måste de fatta samma beslut i riksdagen två gånger med ett riksdagsval emellan dessa två beslut. Detta gäller inte andra lagar. Vilka anledningar finns det till att det är så svårt att ändra våra grundlagar?

## Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, medial, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

## Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra
- förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

## Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till varför grundlagarna är svåra att ändra.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta anledningar:</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• grundlagarna finns för att skydda vårt demokratiska samhälle</li><li>• grundlagarna är grunden för hur vårt demokratiska samhälle ska fungera</li><li>• man hinner tänka igenom så att man är medveten om konsekvenserna innan man gör förändringar</li><li>• för att landet ska vara så stabilt som möjligt</li></ul>		

## Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller beskrivningar av grundlagarna men resonerar inte om varför de är svåra att ändra.

### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till varför grundlagarna är svåra att ändra.

### Exempel på elevsvar

*Grundlagarna är svårare att ändra eftersom det är våra 4 viktigaste lagar. Sverige är uppbyggt av dessa fyra lagar. Och det var dessa fyra lagar som gjort att vi kunnat ha kvar demokratin osv. Tack vare dessa 4 grundlagar så har Sverige kunnat utvecklas som våra förfäder tyckte att den skulle. Eftersom att vi har haft fyra riktlinjer så har vi undvikit stora konflikter om hur Sverige ska styras.*

Kommentaren finns på nästa sida.

### Bedömningskommentar till exemplet för nivå E

Svaret innehåller en relevant anledning till att grundlagarna är svåra att ändra, ”det var dessa fyra som gjort att vi kunnat ha kvar demokratin osv.” Anledningen förtydligas inte.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

#### Exempel på elevsvar

*De lagarna har fått samhället att fungera mycket bra. Sådana grundlagar som yttrandefrihet och tryckfrihetsförordningen är bra grundlagar som många är för. Det är sådana lagar som gör att Sverige kan fortsätta att vara en demokrati. Om grundlagarna hade varit för enkla att ändra på så hade något parti kunnat lova väldigt mycket. Men sedan om det partiet kommer till makten så tar partiet och ändrar på grundlagarna och gör Sverige till en diktatur. Det är eftersom ett sådant scenario kan hända, man väljer att göra det svårt att ändra på grundlagarna.*

### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra: de får samhället att fungera och de bevarar demokratin. Den andra anledningen förtydligas genom en beskrivning av hur ett parti annars skulle kunna ändra grundlagarna och göra Sverige till en diktatur.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Det finns flera olika anledningar till varför det är så svårt och tar så lång tid att ändra på någon av grundlagarna. För det första så är det grundlagarna som bygger upp hela det svenska samhället. Det är dom som har format Sverige till hur det ser ut idag och det är vi som invånare som har valt att ha det så. Eftersom att grundlagarna bygger upp så mycket måste det vara svårt att ändra på dom. Hade det varit lättare att ändra på hade Sverige inte varit ett så stabilt land som det är idag. En annan anledning till den svåra processen är för att bevara demokratin. Om något parti skulle få för sig att ta bort demokratin måste majoriteten av Sveriges befolkning också vilja det. Och det tror jag inte händer så lätt. Så hela processen som krävs för att ändra grundlagarna är för att bevara demokratin, ha ett så stabilt land som möjligt och för att folket ska få vara med att bestämma. Systemet är uppbyggt så att om någon vill ändra på lagarna så ska svenska folket och riksdagen vilja det också.*

### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar till varför grundlagarna är svåra att ändra: de är grunden för hur det svenska samhället ska fungera och de skyddar demokratin. Den första anledningen förtydligas genom att beskriva en möjlig konsekvens av om grundlagarna inte skulle vara så svåra att ändra, Sverige skulle bli instabilt. Den andra anledningen förtydligas med en beskrivning av hur processen att ändra en grundlag är svår just för att skydda demokratin: en förändring bort från demokratin kräver folkligt mandat.

## A12 Förbjuda rasistiska organisationer



### Formulering av uppgiften

Resonera om fördelar och nackdelar med ett förbud mot rasistiska organisationer! Använd gärna begreppen frihet och rättighet i ditt resonemang.

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta fördelar och nackdelar med ett förbud mot rasistiska organisationer
- förtydliganden av fördelarna och nackdelarna i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.
- fördjupande aspekter där eleven beskriver konsekvenser på samhällsnivå

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant fördel eller nackdel med ett förbud mot rasistiska organisationer.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant fördel <b>och minst en</b> relevant nackdel med förbud mot rasistiska organisationer.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta fördelar <b>och minst en</b> relevant nackdel med förbud mot rasistiska organisationer eller <b>minst en</b> relevant fördel och <b>minst två</b> relevanta nackdelar.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li><li>• Resonemanget innehåller <b>minst en</b> fördjupande aspekt där eleven beskriver konsekvenser på samhällsnivå.</li></ul>

#### Exempel på relevanta fördelar och nackdelar:

**Nackdel:** man följer inte lagen om yttrandefrihet, människor får inte säga vad de tycker, ett förbud kommer inte kunna ge önskad effekt/åsikter kommer ändå finnas kvar

**Fördel:** man skyddar utsatta grupper, människor kan känna sig trygga, vi står upp för de mänskliga rättigheterna

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller inget resonemang kring att förbjuda rasistiska organisationer utan berör istället flyktingfrågan eller invandring.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant fördel **eller en** nackdel med ett förbud mot rasistiska organisationer.

#### Exempel på elevsvar

*Fördelar med att förbjuda rasistiska organisationer är att det skulle förekomma mindre diskriminering och mindre rasbrott. Enligt mig finns det inga nackdelar att förbjuda rasistiska organisationer.*

Kommentaren finns på nästa sida.

## Bedömningskommentar till exemplet för nivå E

Svaret innehåller en relevant fördel med att förbjuda rasistiska organisationer: det skulle förekomma mindre diskriminering och brott som bottnar i rasism.

### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst en** relevant fördel och **minst en** relevant nackdel med förbud mot rasistiska organisationer.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

### Exempel på elevsvar

*Det skulle vara en otrolig fördel ifall ett sådant förbud inskaffades men samtidigt kan man inte förbjuda människor från att tycka vad dom tycker, det skulle antagligen inte ske någon förändring ifall det skaffades, folk skulle fortfarande tycka vad dom tycker. Dock kanske vissa folkgrupper skulle känna sig tryggare och säkrare. Ett annat plus är att sådana organisationer inte skulle kunna komma in i regeringen och det är superbra.*

### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två fördelar och en nackdel med att förbjuda rasistiska organisationer. Fördelar: "folkgrupper skulle känna sig tryggare och säkrare" samt att dessa organisationer hindras från att komma in i regeringen. Nackdel: man kan inte förbjuda människor från att tycka saker. Svaret innehåller ett förtydligande då eleven skriver att ett förbud antagligen inte skulle vara lösningen i och med att man inte kan förbjuda någons åsikter.

### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst två** relevanta fördelar och **minst en** relevant nackdel med förbud mot rasistiska organisationer **eller** **minst en** relevant fördel och **minst två** relevanta nackdelar.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.
- Resonemanget innehåller **minst en** fördjupande aspekt där eleven beskriver konsekvenser på samhällsnivå.

### Exempel på elevsvar

*Om Sverige förbjuder rasistiska organisationer så får ett både positiv bemötning och konsekvenser. Fördelarna med att förbjuda dessa organisationer är självklara. Att diskriminera en folkgrupp strider mot Sveriges lagar, trots att det kan misstas som yttrandefrihet. Yttrandefrihet ger en rättigheten att tala, men inte att trakassera och diskriminera någon. Om Sverige förbjuder rasistiska organisationer så kan vi undvika dessa våldsamma situationer och ingen kommer behöva känna sig uthängd eller attackerad. Sverige blir ett mer välkommande land där alla får känna sig välkomna och chansen finns att rasismen kan minska. Men det finns även nackdelar. Risken finns att problemet med rasister kan öka och blir mer våldsam om Sverige tar bort deras "rätt" att tycka. Angreppen mot invandrare kan komma till att öka och demonstrationer kan uppstå. Rasisterna kan demonstrera om att det är deras rättigheter att få yttra sig och Sveriges skyldighet att lyssna. Det som redan är ett problem kan komma till att bli ännu större.*

### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller fördelar med att förbjuda rasistiska organisationer; att diskriminera någon strider mot Sveriges lagar

och borde alltså efterlevas med ett förbud, vi kan undvika att våldsamma situationer och människor kommer inte "känna sig uthängd eller attackerad". Svaret innehåller en nackdel med att förbjuda rasistiska organisationer; man tar då bort rasisternas rätt att tycka. Svaret innehåller förtydliganden i form av fakta; "yttrandefrihet ger en rättigheten att tala, men inte att trakassera och diskriminera någon" och konsekvensbeskrivning; problemet med rasism kan öka och de kan "demonstrera om att det är deras rättigheter att få yttra sig och Sveriges skyldighet att lyssna." Eleven fördjupar resonemanget genom att beskriva konsekvenser på samhällsnivå: "Sverige blir ett mer välkommande land där alla får känna sig välkomna och chansen finns att rasismen kan minska". Svaret innehåller en otydlig beskrivning av begreppet diskriminering, men eftersom övrigt innehåll motsvarar kravnivån för A så bortses denna otydlighet vid bedömningen.

## A13 Demokrati och diktatur

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Demokrati och diktatur är två olika sätt att styra ett land.

Läs påståendena i vänsterspalten som är markerade a) - m).

Markera det alternativ som stämmer bäst med ett kryss i de tomma rutorna. Sätt bara ut ett kryss efter varje påstående.

Om du sätter fler räknas svaret som ogiltigt. Om du skriver alla kryss i samma kolumn räknas hela uppgiften som ogiltigt.

Styret i landet ...	Stämmer bäst med demokrati	Stämmer bäst med diktatur	Stämmer inte med demokrati eller diktatur
a) kännetecknas av en öppen och fri debatt innan beslut fattas	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
b) har stor eller fullständig kontroll över media	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
c) kännetecknas av att vem som helst har rätt att bilda ett politiskt parti	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
d) förföljer dem som inte har samma åsikt som den/de som styr	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
e) kännetecknas av att lagar och styre saknas	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
f) kännetecknas av en snabb beslutsprocess utan många kompromisser och debatter	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
g) kännetecknas av att alla beslut måste godkännas av varje enskild medborgare	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
h) kännetecknas av att polis och militär har en framträdande roll i samhället	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
i) kännetecknas av att den politiska makten fördelas efter inkomst	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
j) kännetecknas av att medborgare ofta fängslas utan riktiga rättegångar	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
k) kännetecknas av att minoriteter har skydd genom olika lagar	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
l) kännetecknas av att de utses av medborgarna i fria val	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
m) kännetecknas av att det bara finns ett parti	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>



### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa.

### Bedömningsanvisning

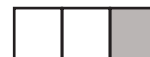
Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan.

Om en elev har satt flera kryss på ett påstående räknas detta som ett felsvar. Om en elev satt alla kryss i samma kolumn räknas hela deluppgiften som ogiltig.

Antal rätt	Belägg för nivå
6 - 9	E
10 - 12	C
13	A

## Instruktion för bedömning av delprov B

### B1 Påståenden om källor



#### Formulering av uppgiften och rätta svar

Nedan finns ett antal påståenden om källor.

Sätt kryss för om påståendet stämmer eller inte! Om du sätter ut två kryss på någon deluppgift räknas svaret som ogiltigt. Om du skriver alla kryss i samma kolumn räknas uppgiften som ogiltigt.

- |   | Stämmer                             | Stämmer inte                        |
|---|-------------------------------------|-------------------------------------|
| a) När du använder en sökmotor kommer alltid de mest trovärdiga träffarna längst upp.   | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> |
| b) De olika sökmotorerna har inget ekonomiskt vinstintresse eftersom de är ideella organisationer.                                | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> |
| c) Om man använder flera källor kan man öka möjligheten att avgöra om informationen stämmer.                                      | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            |
| d) Alla texter på Wikipedia skrivs av ämnesexperter så man behöver inte ifrågasätta trovärdigheten.                               | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> |
| e) Sökmotorerna finansieras bland annat genom företag som annonserar på deras sidor.  | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            |
| f) Genom att använda en sökmotor kan du hitta relevant information.   | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            |
| g) Informationen på bloggar är ofta mer kontrollerade än den information som finns på svenska dagstidningars webbplatser.         | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> |
| h) Man behöver inte vara kritisk till det som skrivs i svenska dagstidningar eftersom de skrivs och kontrolleras av journalister. | <input type="checkbox"/>            | <input checked="" type="checkbox"/> |
| i) Information från internet kan vara mer relevant än den information som finns i läroböcker.                                     | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            |
| j) Företag eller organisationer använder många gånger medier för att påverka människor att köpa deras produkter eller tjänster.   | <input checked="" type="checkbox"/> | <input type="checkbox"/>            |

#### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

#### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar elevens kunskaper i att söka information ur och använda sig av källor. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat i kunskaper kring användandet av källor.

#### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har satt två kryss vid ett påstående räknas detta som ett felsvar.

Om en elev skrivit alla kryss i samma kolumn räknas uppgiften som ogiltig.

Antal rätt	Belägg för nivå
5 - 8	E
9 - 10	C

## B2 Argumentera för en ståndpunkt



### Formulering av uppgiften

En demokrati kännetecknas av att man får uttrycka och ha olika åsikter. Nedan kan du läsa Annas ståndpunkter kring några samhällsfrågor. Fortsätt meningerna och hjälp henne att argumentera för sina ståndpunkter!

- a) - Det är bra att höja skatten på bensin därför att...
- b) - Det är bra att satsa mer pengar på försvaret därför att...
- c) - Det är bra att vi har massmedia som är fri från statlig kontroll därför att...

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta argument
- konsekvensbeskrivningar som förtydligar argumenten
- exempel eller fakta som fördjupar resonemanget

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta argument fördelade på två av de givna ståndpunkterna.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> konsekvensbeskrivning som förtydligar något av argumenten.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta argument fördelade på de tre givna ståndpunkterna.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> konsekvensbeskrivningar som förtydligar argumenten.</li><li>• <b>Minst en</b> av beskrivningarna fördjupas med exempel eller fakta.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta argument fördelade på de tre givna ståndpunkterna.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> konsekvensbeskrivningar som förtydligar argumenten.</li><li>• <b>Minst två</b> av beskrivningarna fördjupas med exempel eller fakta.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta argument</b>		
a) Utsläppen måste minska Bilkörning är dåligt för miljön Olja är en ändlig resurs	b) Sverige har inget starkt försvar Det är oroligt i världen Försvaret behövs även i fred	c) Nyheter censureras inte, kontrolleras inte Det blir som en diktatur annars Vi får veta om staten gör fel

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst två** relevanta argument fördelade på två av de givna ståndpunkterna.
- Svaret innehåller **minst en** konsekvensbeskrivning som förtydligar något av argumenten.

#### Exempel på elevsvar

- a) *det kan få många att köra mindre bil och då släpps det inte ut lika mycket utsläpp som är dåligt för miljön.*  
b) *för att sverige ska ha ett bra försvar.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta argument; ”det kan få många att köra mindre bil” och ”sverige ska ha ett bra försvar.” Det första argumentet förtydligas; ”då släpps det inte ut lika mycket utsläpp som är dåligt för miljön.”

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta argument fördelade på de tre givna ståndpunkterna.
- Svaret innehåller **minst två** konsekvensbeskrivningar som förtydligar argumenten.
- **Minst en** av beskrivningarna fördjupas med exempel eller fakta.

#### Exempel på elevsvar

- a) *För då väljer folk hellre att gå i fler fall. Om folk hade dragit ner på bilkörandet hade det sänkt växthusutsläppen väldigt mycket.*  
b) *Om vi hade satsat mer på försvaret hade vi varit starka nog att t.ex. skicka ner svenska trupper i Libyen mot ISIS.*  
c) *Då kan folk säga det dem vill/tycker enklare och får fram sanningen utan att staten lägger sig i och förvrider texten till dess fördel innan tidningen trycks.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta argument; ”För då väljer folk hellre att gå i fler fall”, ”Om vi hade satsat mer på försvaret hade vi varit starka nog att t.ex. skicka ner svenska trupper i Libyen mot ISIS” och ”Då kan folk säga det dem vill/tycker enklare”. Argumenten förtydligas; ”Om folk hade dragit ner på bilkörandet hade det sänkt växthusutsläppen väldigt mycket” och ”får fram sanningen”. Beskrivningen fördjupas genom exemplet ”staten lägger sig i och förvrider texten till dess fördel innan tidningen trycks”.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta argument fördelade på de tre givna ståndpunkterna.
- Svaret innehåller **minst tre** konsekvensbeskrivningar som förtydligar argumenten.
- **Minst två** av beskrivningarna fördjupas med exempel eller fakta.

#### Exempel på elevsvar

- a) *Staten får in mer pengar som sedan kan användas för att bygga ut kollektivtraffiken så fler kan och vill välja att åka kollektivt. Det är också väldigt bra för miljön eftersom det blir dyrare att åka bil och då väljer fler människor andra alternativa transportmedel som t ex kollektivtraffik.*  
b) *Vi som ensamt land ska kunna försvara oss under längre tider ifall vårt land skulle attackeras. Detta skulle innebära att våra invånare skulle känna sig säkrare.*  
c) *Vi har yttrandefrihet i Sverige och varje individ måste få säga sitt. Kontrollerad media skulle innebära att staten kan manipulera befolkningen vilket är likt med vad som görs och gjorts i diktaturer och åt det hållet vill man inte att Sverige ska.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta argument; att höjd bensinskatt är bra för miljön, att ett utbyggt försvar är nödvändigt då vi måste kunna försvara oss samt att fri massmedia är viktigt för att bevara yttrandefriheten. Samtliga argument kompletteras med konsekvensbeskrivningar: att fler åker kollektivt, att befolkningen känner sig säkrare samt att befolkningen kan manipuleras av statligt kontrollerad media. Argumentet för höjd bensinskatt fördjupas i beskrivningen av hur mer statliga intäkter kan användas till att bygga ut kollektivtraffiken ytterligare. Argumentet för fri massmedia fördjupas i och med att svaret beskriver att vi vill hindra Sverige från att fungera som en diktatur.

## B3 En kostnadsfri skola



### Formulering av uppgiften

Alvas klass vill åka på en skolresa. Alva föreslår att varje elev ska betala 500 kronor så att klassen får råd med resan. Klassens lärare säger att skolan ska vara kostnadsfri för föräldrarna och istället betalas med skatter. Man kan inte kräva pengar av föräldrar för varken skolresor eller terminsavgifter, något som förekommer emellanåt i andra länder.

Resonera om varför vi har en kostnadsfri skola i Sverige!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta anledningar till att vi har en kostnadsfri skola
- förtydliganden med hjälp konsekvenser på individnivå och samhällsnivå

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.</li><li>• Svaret förtydligas med <b>minst en</b> konsekvens på antingen individnivå eller samhällsnivå.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.</li><li>• Svaret förtydligas med <b>minst en konsekvens</b> på individnivå och <b>minst en konsekvens</b> på samhällsnivå.</li></ul>

#### Exempel på relevanta anledningar:

- för att alla ska ha möjlighet att gå i skolan, det ska inte bero på hur mycket pengar man har
- det är en mänsklig rättighet
- vi har skolplikt och då kan man inte kräva att man ska betala
- ger en del ungdomar ett bättre alternativ till kriminalitet
- ett högre utbildat land hjälper oss att fortsätta vara ett i-land

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller en förklaring om att skolan är kostnadsfri för att den finansieras genom skatter.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.

#### Exempel på elevsvar

*För att alla ska ha rätten att gå i skolan även om man inte har så mycket pengar så ska man ändå kunna gå i skolan.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en anledning till varför skolan är kostnadsfri: att alla ska ha rätt att gå i skola.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.
- Svaret förtydligas med **minst en** konsekvens på antingen individnivå eller samhällsnivå.

#### Exempel på elevsvar

*Skolan kan inte kräva pengar av eleverna eftersom att alla kanske inte har möjlighet att betala. Det finns många familjer som har det svårt ekonomiskt och inte har råd att lägga pengar på skolan. Då kan det bli så att barnet inte får följa med och känner sig utanför, men också utpekad eftersom alla då kommer veta att de inte har så mycket pengar.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till varför skolan är kostnadsfri: alla ska ha samma möjlighet att delta i skolans aktiviteter. Svaret förtydligas med konsekvenser av anledningen på individnivå som handlar om vad som skulle hända om skolan inte är kostnadsfri: ”att barnet inte får följa med och känner sig utanför, men också utpekad eftersom alla då kommer veta att de inte har så mycket pengar”.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till att vi har en kostnadsfri skola.
- Svaret förtydligas med **minst en** konsekvens på individnivå och **minst en** konsekvens på samhällsnivå.

#### Exempel på elevsvar

*Den kostnadsfria skolan bidrar till jämlikhet i samhället. För skulle allt kosta i skolan så skulle inte den som har det lite sämre ställt inte få en lika bra utbildning som den som har råd. Det skulle göra att inte alls lika många blev högutbildade vilket drar ner landet då färre kan hjälpa till att t.ex. driva utvecklingen framåt. Små saker som att alla ska betala till en klassresa kan sätta barn i utanförskap om de inte har råd att betala avgiften, då de inte kan vara med i gemenskapen på t.ex. en klassresa.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till att skolan ska vara kostnadsfri; att samhället blir mer jämlikt. Svaret förtydligas med en konsekvens på individnivå; ”Små saker som att alla ska betala till en klassresa kan sätta barn i utanförskap om de inte har råd att betala avgiften, då de inte kan vara med i gemenskapen på t.ex. en klassresa.” På samhällsnivå förtydligas svaret med ett exempel på vad som kan bli en konsekvens av att färre har råd med utbildning; ”Det skulle göra att inte alls lika många blev högutbildade vilket drar ner landet då färre kan hjälpa till att t.ex. driva utvecklingen framåt.”

## B4 Vem beslutar om vad?

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Skola, kommun, riksdag och EU fattar beslut om olika saker. Vilka som beslutar om vad är oftast reglerat i lagar.

Vem beslutar om vad?

Sätt kryss i rätt kolumn. Du ska bara sätta ett kryss på varje "beslut". Om du skriver fler än ett kryss vid något alternativ räknas deluppgiften som ogiltig, om du skriver alla kryss i samma kolumn räknas uppgiften som ogiltig.

Fråga att besluta om	Skola	Kommun	Riksdag	EU
a) högre barnbidrag.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
b) vilka läromedel eleverna ska ha.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
c) människor från Frankrike ska kunna flytta till Sverige för att arbeta.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
d) ett nytt bostadsområde ska byggas.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
e) hur långa raster eleverna ska ha.	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
f) vad skollagen skall innehålla.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
g) hur mycket pengar som ska läggas på försvaret.	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
h) det skall byggas en simhall i samhället.	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev skrivit mer än ett kryss vid någon deluppgift räknas detta som ett felsvar, om en elev skrivit alla kryss i samma kolumn räknas hela uppgiften som ogiltig.

Antal rätt	Belägg för nivå
4 - 5	E
6 - 7	C
8	A

## B5 Sveriges befolkningsfördelning



### Formulering av uppgiften

85 % av Sveriges befolkning bor på mindre än 1,5 % av landets yta. Befolkningstätheten är mycket större i söder än vad den är i norr. Vilka problem (1-3 st.) kan det finnas till följd av att Sverige är så ojämnt befolkat?

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning
- problembeskrivningar som är utvecklade i flera led

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant beskrivning av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.</li><li>• Problembeskrivningen är i ett led.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.</li><li>• <b>En</b> av problembeskrivningarna är utvecklad i flera led.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.</li><li>• <b>Minst två</b> av problembeskrivningarna är utvecklade i flera led.</li></ul>

### Exempel på relevanta problem

- olika utbud i olika delar av landet gällande jobb, utbildning, nöjen m.m.
- olika tillgång till samhällsservice
- olika tillgång till och pris på bostäder

### Kommentar

De flesta elevsvar tar sin utgångspunkt i antingen staden eller i glesbygd och beskriver fördelar och nackdelar med den platsen. Även om svaren inte uttrycker skillnad mellan stad och glesbygd så betraktas den som underförstådd.

### Vanliga orsaker till att svar inte når nivå E

- Svaret innehåller ingen relevant beskrivning av problem. En del elever berör klimatet, exempelvis att det är kallt i norr och har det som förklaring till att folk väljer bort att bo där. Detta bedöms inte som en relevant förklaring till vilka problem som den ojämna befolkningsfördelningen kan innebära.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant beskrivning av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.
- Problembeskrivningen är i ett led.

#### Exempel på elevsvar

*Ett problem jag kan se är bristen på val av utbildning eller jobb då alternativen borde vara färre på grund av antalet människor.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en beskrivning av ett problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning: mindre utbud av jobb och utbildning. Detta beskrivs i ett led.



#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två** relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.
- **En** av problembeskrivningarna är utvecklad i flera led.

#### Exempel på elevsvar

*Skolorna på de tätt befolkade områdena kan bli opersonliga och eleverna kanske inte får den utbildning de behöver. Ovanstående kan ske då de tätbefolkade områdena ej har de lärarresurser som de behöver eftersom de finns så många barn.*

*Det innebär även att de glesbefolkade kommunerna får sämre ekonomi eftersom de inte har så många människor. Pga detta kanske kommunen nekar att bygga lekpark/parker/köpcentrum och de förlorar individerna på denna ort på.*

*Dessutom finns det färre jobb då en liten by inte behöver så många "specialiseringsyrken" utan klarar sig med det grundläggande så som tandläkare, affärsarbetare osv. Detta i sin tur gör att ungdomarna söker sig till större orter för att uppfylla sina drömmar.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning. Små orter får sämre ekonomi på grund av att det finns för få människor, samt att utbudet av jobb blir mindre på små orter. Båda beskrivningarna är i flera led. Beskrivningen avseende sämre ekonomi är: få invånare och få arbetstillfällen leder till att kommunen inte har möjlighet att erbjuda samma saker som en kommun med bättre ekonomi har möjlighet till. Beskrivningen som rör utbud av jobb skrivs i flera led genom att visa att utbudet av arbetstillfällen gör att ungdomar söker sig till större orter. Det första sambandet mellan lärartäthet och tätbefolkade områden är felaktigt, detta räknas inte med i bedömningen.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning.
- **Minst två** av problembeskrivningarna är utvecklade i flera led.

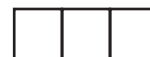
#### Exempel på elevsvar

*Det som är dåligt med det kan vara att det blir svårare att få tag på vad folket behöver. T.ex. någon som bor i Jämtland kanske har svårare att snabbt få tag på räddningstjänsten eftersom mindre befolkning betyder mindre stationer för polis, sjukhus och brandkår och räddningstjänsten kan därför behöva åka längre för att komma till målet och det kan riskera säkerheten. Vissa kan dessutom lätt bli uttråkade om det inte finns lika många att umgås med om man bor i ett glesbefolkat område. Det kan göra att fler flyttar till storstäder och då läggs mer av landets fokus på de tätbefolkade delarna som t.ex. Stockholm. Mer fokus på storstäderna betyder mindre fokus på småorterna och de glesbefolkade områdena. Detta gör att det inte alltid finns lika många bra jobb i vissa delar av landet och då kan ekonomi raseras och då blir mindre fungerande. Om fler folk bor i vissa städer ökar efterfrågan på lägenheter i dessa städer och då ökar priserna vilket gör att vissa kanske måste flytta och då kan personer inte alltid leva och bo efter deras behov och intressen.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre relevanta beskrivningar av problem med Sveriges ojämna befolkningsfördelning, sämre service i glesbygden ex. färre stationer för polis och räddningstjänst, brist på arbetstillfällen samt höga bostadspriser i städerna. Beskrivningen som berör sämre service är i flera led då eleven skriver att räddningstjänsten får färre stationer och i och med detta längre sträckor att köra och då kan säkerheten riskeras. Beskrivningen som rör bostadspriser är också i flera led då ökad inflyttning leder till ökad efterfrågan vilket leder till högre priser och då kan människor inte ha råd att bo där de vill.

## B6 Nedläggning av en skola



### Formulering av uppgiften

En skola hotas av nedläggning. Eleverna kommer att behöva åka till andra skolor i stället. Nedan finns grupper av personer som har åsikter om detta och för fram sina argument. Vilka argument för och emot skolans nedläggning kan de olika grupperna ha?

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 3

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband med enkla och till viss del/ utvecklade och relativt väl/ välutvecklade och väl underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med enkla/utvecklade/välutvecklade resonemang och till viss del/relativt väl/väl underbyggda argument och kan då i viss/förhållandevis stor/stor utsträckning växla mellan olika perspektiv.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta argument för och emot att lägga ner skolan
- förtydliganden av argumenten i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> relevant argument för och <b>minst ett</b> relevant argument emot skolans nedläggning, fördelat på <b>minst två</b> aktörer.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två olika</b> relevanta argument för och <b>minst två olika</b> relevanta argument emot skolans nedläggning, fördelat på <b>de fyra</b> aktörerna.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre olika</b> relevanta argument för och <b>minst tre olika</b> argument emot skolans nedläggning, fördelat på <b>de fyra</b> aktörerna.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden av argumenten i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>
<p><b>Exempel på relevanta argument för:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Lokalerna kan användas till annat</li><li>• Kommunerna kan spara pengar</li><li>• Bättre arbetsmiljö på en annan skola</li><li>• Eleverna får möjlighet att träffa nya kompisar, byta miljö</li></ul> <p><b>Exempel på relevanta argument emot:</b></p> <ul style="list-style-type: none"><li>• Eleverna tvingas byta klass, hitta nya kompisar</li><li>• Skolpersonal kan bli av med jobbet</li><li>• Längre resväg för skolpersonal och elever</li><li>• Dyrare resor till arbete och skola</li></ul>		

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst ett** relevant argument för och **minst ett** relevant argument emot skolans nedläggning, fördelat på **minst två aktörer**.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.

#### Exempel på elevsvar

*Politikerna: Politikerna tycker nog att det är bra eftersom att de kan bygga andra saker som de kanske anser viktigare där skolan tidigare låg.*

*Föräldrar: Skolorna kanske ligger långt bort och föräldrarna kanske inte kan köra, men de vill inte att barnen åker själva så de tycker antagligen inte att det är en bra sak.*

*Elever: De kommer tycka att det är jobbigt eftersom att de skolorna som finns kanske ligger långt bort.*

*Skolpersonal: Skolpersonal kommer antagligen också tycka att det är jobbigt eftersom att de kanske behöver åka längre än vanligt.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en fördel med att lägga ner skolan; politikerna tycker att det är bra för att de kan bygga andra saker som de kanske anser viktigare på en plats där skolan låg. Svaret innehåller en nackdel, avståndet till den nya skolan kan bli längre. Detta lyfts fram ur tre aktörers perspektiv, föräldrars, elevers och skolpersonalens. Föräldrarnas argument förtydligas genom att eleven skriver att en del föräldrar kanske inte kan köra sina barn till skolan, samtidigt som de inte vill att barnen ska åka själva.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två olika** relevanta argument för och **minst två olika** relevanta argument emot skolans nedläggning, fördelat på **de fyra aktörerna**.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.

#### Exempel på elevsvar

*Politiker:*

*Vi har inte råd att driva skolan, för mycket av skattepengarna går åt till skolan – bättre att ha några få stora skolor än många mindre.*

*Föräldrar:*

*Det kan vara roligt att byta skola och testa på något nytt.*

*Elever:*

*Nu behöver vi åka längre till vår nya skola.*

*Skolpersonal:*

*Om detta betyder att jag förlorar mitt jobb och blir arbetslös är jag emot – om ni däremot kan erbjuda ett bättre jobb till mig ser jag inga hinder till att lägga ner.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre argument för att lägga ner skolan: skolan kostar för mycket, det kan vara roligt att byta skola och skolpersonalen får möjligheter till bättre jobb. Svaret innehåller två argument emot att lägga ner skolan: eleverna behöver åka längre och skolpersonalen kanske förlorar jobbet. Argumenten är fördelade på alla fyra aktörer. Politikernas argument om att skolan kostar för mycket förtydligas: ”för mycket av skattepengarna går åt till skolan - bättre att ha några få stora skolor än många mindre”.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst tre olika** relevanta argument för och **minst tre olika** argument emot skolans nedläggning, fördelat på **de fyra aktörerna**.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden av argumenten i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Politiker:*

*Om man stänger ned skolan så sparar vi pengar. Om vi stänger skolan får fler åka buss och det kostar ganska mycket.*

*Föräldrar:*

*Om skolan stängs har kommunen pengar till annat kul. Om skolan stängs kanske klasser splittras och då förlorar vissa kanske vänner.*

*Elever:*

*Om skolan stängs och jag får börja på en annan skola kanske jag får nya vänner. Om skolan stängs måste jag åka buss eller moped. Då är det fler på vägarna och det kommer ske fler olyckor.*

*Skolpersonal:*

*När skolan stängs kanske jag får chans att utbilda mig till något nytt. När skolan stängs kommer många förlora jobbet.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller argument för att lägga ner skolan; man kan spara pengar, kommunen kan få pengar till annat kul, eleverna kan få nya vänner, skolpersonalen får chans att utbilda sig. Svaret innehåller dessutom argument mot att lägga ner skolan; fler tvingas åka buss, klasser splittras och eleverna förlorar vänner och många kommer förlora jobbet. Argumenten är fördelade på alla fyra aktörerna. Svaret innehåller två förtydliganden av argumenten; det kan bli dyrt om fler elever tvingas åka buss till skolan och det kan ske fler olyckor om fler personer vistas ute på vägarna.

## B7 Kränkningar på nätet



### Formulering av uppgiften

Siffrorna i tabellerna visar att det är betydligt fler som har blivit utsatta för kränkningar på nätet eller mobilen än vad det är som blivit utsatta i skolan. Beskriv vilka anledningar det kan finnas till att det är så många fler som blivit utsatta för kränkningar på nätet jämfört med i skolan!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller

- relevanta anledningar till att det är fler som kränks på nätet än i skolan
- förtydliganden av anledningarna

### Beskrivning av progression

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant anledning till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.</li><li>• Anledningen förtydligas med hjälp av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta anledningar till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.</li><li>• En av anledningarna förtydligas hjälp av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta anledningar till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.</li><li>• <b>Minst två</b> av anledningarna förtydligas hjälp av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>

#### Exempel på relevanta anledningar

- att anonymiteten på nätet gör det är enklare att kränka andra, du som skriver syns inte
- att eventuella konsekvenser lättare uteblir om kränkningar sker på nätet
- att det är lättare att begå kränkningar när man inte ser och kan tolka hur motparten reagerar

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant anledning till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.
- Anledningen förtydligas med hjälp av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*För att det är lättare att kränka folk på nätet för då är man inte ansikte mot ansikte. Och då kan man säga vad man vill utan att se hur folk reagerar.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en relevant anledning till att det är lättare att kränka på nätet, ”då är man inte ansikte mot ansikte”. Det förtydligas med ”då kan man säga vad man vill utan att se hur folk reagerar”.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.
- **En** av anledningarna förtydligas exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*Jag tror att det har med rädsla att göra. Idag är det så enkelt att sätta sig bakom mobilen och skriva anonyma meddelanden till folk. Man behöver inte se hur ledsen personen som får meddelandet blir och personen som skrev det behöver inte visa vem den är. Jag tror att många är för rädda och feiga att gå fram till personen och säga saken i verklighet än att skriva det på mobilen.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar till att fler kränks på nätet jämfört med skolan; anonymiteten på nätet och hur enkelt är det att sitta bakom mobilen och skriva. Detta förtydligas med ”Man behöver inte se hur ledsen personen som får meddelandet blir”.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst två** relevanta anledningar till att det är fler som kränks på nätet än i skolan.
- **Minst två** av anledningarna förtydligas hjälp av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.

#### Exempel på elevsvar

*För på nätet kan man vara anonym, vilket kan göra det lättare att skriva kränkande saker än att säga att dom öga mot öga. Man behöver heller inte kunna ta konsekvenserna på samma sätt om man är anonym över internet där ingen vet vem man är. Man kan kränka någon över internet för att tillexempel hämnas på en person, för att man inte vågar säga något på t.ex. skolan. För över internet kan man skriva vad som helst, och sedan påstå att ”det var inte jag”. Det är även enklare att det bara slinker ur saker från en när man sitter vid datorn och skriver. Saker som man kanske aldrig hade sagt till någon i verkligheten. I skolan där man inte kan vara anonym, och där alla kan se och höra, där kanske man inte vågar kränka någon, och på grund av det är det mer kränkningar på nätet än i skolan.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två relevanta anledningar: att man är anonym gör det lättare att skriva kränkande saker och man behöver inte ta konsekvenserna av sitt handlande på samma sätt. Anonymiteten förtydligas med att man vågar mer över nätet än t.ex. i skolan där andra kan se och höra. Att man inte behöver se konsekvenser på samma sätt förtydligas med att man ”kan skriva vad som helst, och sedan påstå att ”det var inte jag”.

## B8 Vilken information finns i texten?

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Ta ställning till om följande källkritiska kriterier är uppfyllda eller inte i text 1.

	JA	NEJ
Kan du hitta författare till texten?	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kan du hitta om författaren är expert på detta området eller lekman/amatör?	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kan du hitta i vilket syfte texten har skrivits?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Kan du hitta när texten är publicerad?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Kan du i text 1 hitta om någon har faktagranskat den?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Kan du hitta källor till den information som presenteras i texten?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>

Ta ställning till om följande källkritiska kriterier är uppfyllda eller inte i text 2.

	JA	NEJ
Kan du hitta författare till texten?	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kan du hitta om författaren är expert på detta området eller lekman/amatör?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Kan du hitta i vilket syfte texten har skrivits?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
Kan du hitta när texten är publicerad?	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kan du i text 2 hitta om någon har faktagranskat den?	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Kan du hitta källor till den information som presenteras i texten?	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/ väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar elevens kunskaper i att söka information ur och använda sig av källor. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat i kunskaper kring användandet av källor.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har kryssat både Ja och Nej på en fråga räknas detta som ett felsvar. Om en elev har skrivit alla kryss i samma kolumn räknas uppgiften som ogiltig.

Antal rätt	Belägg för nivå
5 - 7	E
8 - 10	C
11 - 12	A

## B9 Källkritik på internet



### Formulering av uppgiften

På internet finns det mycket information att hitta. Mycket är bra men det finns också sådant som är mindre bra från olika synpunkter. Det gäller därför att vara kritisk till det man läser och man bör ta reda på information om källorna innan man använder dem.

- Varför kan det vara viktigt att ta reda på vem som har gjort webbsidan?
- Varför kan det vara viktigt att ta reda på varför webbsidan är gjord?
- Varför kan det vara viktigt att ta reda på när webbsidan är uppdaterad?
- Varför kan det vara viktigt att använda sig av flera källor?

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 6

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett i huvudsak/relativt väl/ väl fungerande sätt och för enkla och till viss del/utvecklade och relativt väl/välutvecklade och väl underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta förklaringar till varför det kan vara viktigt att ta reda på information om de källor man använder
- förtydliganden i form av fakta, exempel eller konsekvensbeskrivningar

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta förklaringar (fördelade på a – d) till varför det kan vara viktigt att ta reda på information om de källor man använder.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta förklaringar (fördelade på a – d) till varför det kan vara viktigt att ta reda på information om de källor man använder.</li><li>Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>Svaret innehåller <b>minst fyra</b> relevanta förklaringar (fördelade på a – d) till varför det kan vara viktigt att ta reda på information om de källor man använder.</li><li>Svaret innehåller <b>minst fyra</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar.</li></ul>

### Exempel på relevanta förklaringar

**Källa A:** kan vara en opålitlig person som skrivit, är det en kunnig eller en expert som skrivit? Är personen partisk? Är det fakta eller åsikter personen skriver?

**Källa B:** för att fundera på vilket syfte man har med sidan? Reklam, information, propaganda?

**Källa C:** för att undersöka om sidan är inaktuell, uppdaterad eller irrelevant

**Källa D:** för att man ska kunna säkerställa faktan, se om det finns samstämmighet med andra källor, man kan granska faktan.



## Exempel på elevsvar

a) Varför kan det vara viktigt att ta reda på vem som har gjort webbsidan?

### Relevant förklaring utan förtydligande

*Politiskt parti? Företag = egna intressen? Lurendrejeri?*

### Relevant förklaring med förtydligande

*Det kan var viktigt eftersom det inte är säkert att personen vet vad den skriver om, eller om den bara försöker få folk att tro saker, och sprida propaganda. T.ex. så kanske det är en rasist som skriver om invandring i Sverige och bara tar upp de dåliga aspekterna för att få folk att tycka illa om det.*

b) Varför kan det vara viktigt att ta reda på varför webbsidan är gjord?

### Relevant förklaring utan förtydligande

*Propaganda? Info?*

### Relevant förklaring med förtydligande

*Den kanske är gjord av någon annan som är arg på något, då är det lätt att info blir åsikter. "Fakta om svenska skolan, gjord av elev som fått orättvisa betyg". Det står kanske något liknande och då kan man ana att fakten blir en blandning av fakta och nedsättande åsikter mot systemet.*

c) Varför kan det vara viktigt att ta reda på när webbsidan är uppdaterad?

### Relevant förklaring utan förtydligande

*Gammal fakta?*

### Relevant förklaring med förtydligande

*Den kan vara gammal och innehålla daterad samt irrelevant information. Om man ska söka fakta om det nya skolsystemet Lgr 11 och använder en källa från 2009 får man till exempel såklart felaktig information.*

d) Varför kan det vara viktigt att använda sig av flera källor?

### Relevant förklaring utan förtydligande

*Flera perspektiv*

### Relevant förklaring med förtydligande

*Fakten kan vara olika i olika källor. Det kan bero på att skaparen av källan är t.ex. partisk eller okunnig. Om man kollar på många källor och informationen är liknande på alla/de flesta är den mer trovärdig.*

## Bedömningsanvisning

Svaren bedöms genom att räkna ihop antalet relevanta förklaringar och förtydliganden, och belägg utfaller enligt matris på föregående sida (s. 48).

## B10 Ekonomiska begrepp

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Nedan finns ekonomiska begrepp i grupper. Det finns fyra begrepp i varje grupp och ett passar inte in i sammanhanget. Sätt ett kryss vid det ord i varje grupp som inte passar in! Om du skriver fler än ett kryss i någon deluppgift räknas svaret som ogiltigt.

- |   |   |  |
|---|---|--|
| a)  | d)  | g)   |
| <input checked="" type="checkbox"/> Proposition | <input checked="" type="checkbox"/> Konkurs     | <input checked="" type="checkbox"/> Utskott                |
| b)  | e)  | h)   |
| <input checked="" type="checkbox"/> Presstöd    | <input checked="" type="checkbox"/> Arbetsmiljö | <input checked="" type="checkbox"/> Offentlighetsprincipen |
| c)  | f)  | i)   |
| <input checked="" type="checkbox"/> Barnbidrag  | <input checked="" type="checkbox"/> Avbetalning | <input checked="" type="checkbox"/> Monopol                |

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar elevens begreppsförståelse och att kunna urskilja och para ihop ekonomiska begrepp som kan kopplas samman. Ju fler korrekta svar eleven anger desto mer välfungerande är begreppsanvändningen.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen nedan. Om en elev har markerat flera kryss inom någon grupp räknas svaret på just den gruppen som felaktigt.

Antal rätt	Belägg för nivå
4 - 5	E
6 - 7	C
8 - 9	A

## B11 Minska ekonomisk hjälp?



### Formulering av uppgiften

I Sverige har vi ett system som innebär att om du blir arbetslös eller inte kan försörja dig så kan du få ekonomisk hjälp av samhället.

Beskriv vad det skulle kunna få för konsekvenser (1-4 st.) för individer och samhälle om denna ekonomiska hjälp skulle minskas kraftigt!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret på uppgiften innehåller:

- relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska
- beskrivningar av konsekvenser i flera led
- beskrivningar av konsekvenser på individ- och samhällsnivå

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst en</b> relevant konsekvens av att det ekonomiska stödet skulle minska.</li><li>• Beskrivningen av konsekvensen är i <b>flera led</b> <i>eller</i></li><li>• svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska.</li><li>• <b>Minst två</b> av beskrivningarna av konsekvenserna utvecklas i flera led.</li><li>• Konsekvenserna berör <b>både</b> individ och samhällsnivå.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst fyra</b> relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska.</li><li>• <b>Minst tre</b> av beskrivningarna av konsekvenserna utvecklas i flera led.</li><li>• Konsekvenserna berör <b>både</b> individ och samhällsnivå.</li></ul>

### Exempel på relevanta konsekvenser

- klasskillnaderna i samhället skulle öka
- otrygghet i samhället och på arbetsmarknaden, man vet inte om man klarar sig ekonomiskt om man blir av med arbetet, blir sjuk etc.
- människor vågar inte byta arbete, inflexibilitet på arbetsmarknaden, man blir rädd att förlora sitt arbete
- de personer som är beroende av ekonomisk bidrag får mindre pengar i plånboken vilket leder till att de kan konsumera mindre
- människor skulle kanske inte våga ta stora ekonomiska risker som att köpa hus etc.
- kriminaliteten kan öka i och med att personer tvingas hitta alternativa sätt att försörja sig
- tiggeri kan öka i och med att personer tvingas hitta alternativa sätt att försörja sig
- man skulle inte behöva betala så mycket i skatt då statens utgifter skulle minska
- pengarna skulle kunna gå till något annat som skola, sjukvård etc.

### Vanliga orsaker till att svaret inte når nivå E

- Svaret innehåller enbart överdrivna konsekvenser exempelvis att allt skulle bli kaos, alla skulle svälta, och detta utan en ytterligare förklaring.

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst en** relevant konsekvens av att det ekonomiska stödet skulle minska.
- Beskrivningen av konsekvensen är i **flera led** eller
- svaret innehåller **minst två** relevanta konsekvenser om det ekonomiska stödet skulle minska.

#### Exempel på elevsvar

*Folket skulle inte kunna försörja sin familj och då kanske dom skulle börja sälja droger för att försörja sin familj. Det hade blivit mer rån och kriminaliteten hade bara ökat.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller en konsekvens som berör individen dvs. att det blir svårt att klara sig ekonomiskt om den ekonomiska hjälpen skulle minska. Konsekvensbeskrivningen görs i flera led då eleven skriver att detta skulle kunna leda till att kriminaliteten ökar i och med att människor hittar andra illegala sätt att försörja sin familj på.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska.
- **Minst två** av beskrivningarna av konsekvenserna utvecklas i flera led.
- Konsekvenserna berör **både** individ- och samhällsnivå.

#### Exempel på elevsvar

*Om den ekonomiska hjälpen från samhället skulle minska kraftigt skulle personer som behöver den kanske inte ha råd med bostaden eller andra nödvändiga saker. Detta kan påverka individens hälsa på ett negativt sätt exempel stress med mera. Det skulle då vara ännu svårare för individen att komma tillbaka till arbetet. Då samhället inte gör av med lika mycket pengar kan man lägga de pengarna på andra saker som tex sjukvård eller skola som då skulle bli bättre. Personer som enbart lever på samhällets ekonomiska hjälp har då antagligen inte råd med att köpa saker utöver det nödvändiga och behöver tänka igenom köp mera. Detta skulle kunna påverka butiker lite. Efterfrågan blir lite mindre.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller två konsekvenser för individen; individen skulle kanske inte ha råd med bostad och andra nödvändigheter och skulle vara tvungen att minska konsumtionen generellt. Svaret innehåller konsekvenser för samhället; man kan lägga pengar på andra saker som sjukvård och skola. Eleven beskriver konsekvenser i flera led; bristen på pengar kan leda till att hälsan påverkas negativt vilket i sin tur kan leda till att individen får ännu svårare att komma tillbaka till arbetet samt att minskad konsumtion påverkar butiker i och med att efterfrågan minskar. Konsekvenserna berör både individ och samhälle.

#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst fyra** relevanta konsekvenser av att det ekonomiska stödet skulle minska.
- **Minst tre** av beskrivningarna av konsekvenserna utvecklas i flera led.
- Konsekvenserna berör **både** individ- och samhällsnivå.

#### Exempel på elevsvar

*Sverige är ett konsumtions-samhälle vilket innebär att Sveriges invånare handlar och konsumerar mycket. Om den ekonomiska hjälpen som invånarna får när de inte har ett jobb skulle minska allt för mycket skulle det innebära att folk blev väldigt otrygga. Man skulle inte våga ta stora ekonomiska risker som t.ex. att flytta, köpa en ny bil eller åka på resor eftersom man skulle vara rädd för att förlora allt om man förlorade jobbet. Detta skulle ge konsekvenser som liknar de vid lågkonjunktur. Folk skulle börja konsumera mindre för att spara pengar. Då skulle företagen gå sämre och det skulle leda till att risken för att förlora jobbet skulle bli större. Då skulle folk konsumera ännu mindre, det blir en ond cirkel. De som har förlorat jobbet skulle tvingas ta mycket lån om de inte har andra besparingar vilket skulle göra att svenska folket skulle bli ännu mer skuldsatt. På lång sikt skulle en kraftig minskning av bidragsmängden dock motivera folk att jobba hårdare, uppföra sig på jobbet och att snabbt hitta nya jobb. Det skulle minska arbetslösheten eftersom att många arbetslösa inte har någon annan anledning att inte jobba än brist på motivation. Om folk inte kunde leva på enbart bidrag, som är de jobbade människornas skattepengar, skulle de tvingas ta sig i kragen och gå ut på arbetsmarknaden. Om bidragsmängden minskade skulle antingen skatten kunna minskas eller så skulle skattepengarna kunna användas till andra, bättre saker som t.ex. bättre skola eller bättre äldreomsorg.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller beskrivningar av fem konsekvenser om det ekonomiska stödet skulle minska; människor skulle inte våga ta ekonomiska risker, människor skulle konsumera mindre, motivera människor att utföra sitt arbete bättre, motivera människor att arbeta istället för att leva på bidrag samt att skatten skulle minskas eller att skattepengarna istället skulle kunna användas till annat som ex. skola och äldreomsorg. Flera av konsekvenserna beskrivs i flera led. Konsekvenserna som handlar om att människor slutar att investera och konsumera beskrivs i flera led; otrygg ekonomisk situation för individen leder till mindre konsumtion/investeringar och detta leder till ”konsekvenser som liknar de vid lågkonjunktur”. Det innebär att företagen går sämre och detta leder till att risken att förlora jobbet ökar som i sin tur leder till mindre konsumtion. Konsekvensen som handlar om att människor motiveras till att arbeta beskrivs i flera led; om folk inte kan leva enbart på bidrag, som är skattepengar, skulle fler motiveras till att jobba hårdare och snabbt hitta nya jobb, det leder till lägre arbetslöshet. De konsekvenser som beskrivs berör både individ och samhälle.

## B12 Direkt eller representativ demokrati?

--	--	--

### Formulering av uppgiften och rätta svar

Direkt demokrati och representativ demokrati är två olika varianter av demokratiskt beslutsfattande. I tabellen finns argument för dessa båda varianter.

Sätt ett kryss för om argumentet passar bäst för "direkt demokrati" eller "representativ demokrati"! Om du skriver fler än ett kryss vid ett argument räknas svaret som ogiltigt. Om du skriver alla kryss i samma kolumn räknas ditt svar som ogiltigt.

Argument	Direkt demokrati	Representativ demokrati
"... är bäst eftersom det visar vilka åsikter folket har i frågan när beslutet tas."	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom alla får vara med och tycka om alla frågor."	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom det är mer effektivt i länder med många invånare."	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom beslutet får ett mer folkligt stöd."	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom det blir en mer rättvis bild över vad folket verkligen vill i den frågan."	<input checked="" type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom det är bättre att man låter insatta politiker bestämma."	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom de som utsetts då kan ta hänsyn till hela samhällets behov."	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>
"... är bäst eftersom alla röstberättigade inte vill eller hinner ägna sig åt alla politiska frågor."	<input type="checkbox"/>	<input checked="" type="checkbox"/>

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Progression i uppgiften

Uppgiften prövar hur komplexa samband eleven kan beskriva. Ju fler korrekta svar desto större bredd har eleven visat inom den politiska strukturen, vilket här innebär att sambanden blir mer komplexa.

### Bedömningsanvisning

Uppgiften bedöms genom att räkna samman antalet korrekta svar, och belägg utfaller enligt tabellen. Om en elev har satt två kryss vid ett argument räknas detta som ett felsvar. Om en elev satt alla kryss i en kolumn utfaller inget belägg på uppgiften.

Antal rätt	Belägg för nivå
3 - 5	E
6 - 7	C
8	A

## B13 Val av framtida yrke



### Formulering av uppgiften

Det finns många olika faktorer som påverkar vad en elev i årskurs 9 kan komma att arbeta med i framtiden. Beskriv vilka faktorer (2-4 st.) som kan påverka våra yrkesval!

### Uppgiften bedöms utifrån följande del av kunskapskraven: dkk 1

Eleven har grundläggande/goda/mycket goda kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då enkla/förhållandevis komplexa/komplexa samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett i huvudsak/relativt väl/väl fungerande sätt.

### Aspekter som ska bedömas

Läraren ska bedöma i vilken utsträckning svaret innehåller:

- relevanta beskrivningar av faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.
- förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivningar

### Progression i uppgiften

Belägg för nivå E	Belägg för nivå C	Belägg för nivå A
<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst ett</b> förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst två</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.</li></ul>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Svaret innehåller <b>minst fyra</b> relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.</li><li>• Svaret innehåller <b>minst tre</b> förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.</li></ul>
<b>Exempel på relevanta faktorer</b> <ul style="list-style-type: none"><li>• bakgrund, socioekonomisk bakgrund, rik/fattig, var du bor, uppväxtvillkor</li><li>• kompisar eller andra personer i personens närhet som påverkar personlighet, intressen</li><li>• behovet av yrkesgruppen i samhället</li><li>• hur mycket man tjänar eller andra fördelar/nackdelar som förknippas med ett yrke, synen på yrket, yrkets status</li><li>• vilka betyg du har, studiemotivation</li></ul>		

#### Belägg för nivå E

- Svaret innehåller **minst två** relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.
- Svaret innehåller **minst ett** förtydligande i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning

#### Exempel på elevsvar

*Det som kan påverka ditt yrke kan vara vad du har för intresse. Föräldrar kan också påverka ditt val i jobb genom det sättet du har blivit uppfostrad. T.ex. om man inte har blivit uppfostrad på ett bra sätt kan man välja fel jobb i framtiden. Om föräldrarna inte bryr sig och gör olagliga saker och jobbar svart, kan barnet påverkas och göra samma saker när han/hon blir äldre. Man kan bli påverkad av sin personlighet.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre faktorer som kan påverka en persons yrkesval; intressen, familjen och personligheten. Faktorn som handlar om familj och uppfostran förtydligas genom att eleven beskriver hur en "dålig" uppväxt och "dåliga" föräldrar kan påverka personen negativt.

#### Belägg för nivå C

- Svaret innehåller **minst tre** relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.
- Svaret innehåller **minst två** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.

#### Exempel på elevsvar

*Det beror på vart du lever samhället och om du är fattig eller rik beror på om du gillar att studera eller inte och även vad du har drömt för yrken. Dem flesta vet redan vad de vill bli eller jobba som när de blir vuxna. När du vill bli en lärare frågar du om hur mycket det behöver poäng för att bli en lärare och då jobbar du hårt för att nå ditt mål. Inte alla har samma möjligheter som dig och många kan inte gå till skolan på grund av hur de har det i familjen och är tvingade att jobba de jobb som finns och kan inte klaga. Om personen inte gillar att studera kommer det att påverka vad han/hon kan jobba för att det blir mer begränsad destå mindre poäng man har. Rika människor tänker inte på jobbet för att de har mycket pengar och struntar i skolan och studerar inte tex din pappa äger ett stort företag och du får pengar kläder och allt du vill ha och när någon frågar dig om vad du tänker att jobba som i framtiden så säger du på min pappas företag som chef.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller tre faktorer som påverkar ditt yrkesval; bakgrund (socioekonomisk bakgrund, hur familjen har det, rik/fattig, var du kommer ifrån) studiemotivation samt intressen (vad du vill bli, drömt om). Svaret innehåller förtydligande av hur bakgrunden kan påverka yrkesvalet genom att eleven beskriver hur alla inte har samma möjligheter, vissa tvingas att arbeta och välja det jobb som finns för att klara sig ekonomiskt och vissa behöver inte överhuvudtaget tänka på pengar. Faktorn som handlar om studiemotivation förtydligas genom att eleven beskriver hur din vilja att studera kommer att påverka hur många poäng du kommer att få i skola vilket i sin tur kommer att påverka dina möjligheter att välja yrke.



#### Belägg för nivå A

- Svaret innehåller **minst fyra** relevanta faktorer som kan påverka det yrkesval som personer gör.
- Svaret innehåller **minst tre** förtydliganden i form av exempel, fakta eller konsekvensbeskrivning.

#### Exempel på elevsvar

*En faktor som kan påverka vad man kommer att jobba med när man är vuxen är ens föräldrars utbildningsnivå. Är föräldrarna t.ex. akademiker är det större chans att man själv blir det och då kommer jobba med någonting som kräver högre utbildning. Eftersom att man sannolikt får mer och bättre hjälp med skolarbetet och för att det blir mer självklart för en. En annan faktor kan vara om man går i en dålig skola kanske man ändå går där och därmed får en sämre utbildning. Då kanske man väljer ett praktiskt yrke då man inte orkar plugga teoretiskt. En annan faktor som tyvärr kan påverka är etnicitet. Undersökningar visar på att diskrimineringen på arbetsmarknaden är stor. Man kanske då inte får jobbet man vill ha och tvingas ta något annat. En annan faktor kan vara vilka fritidsintressen man har möjlighet att prova på. Med möjlighet menas då ekonomi och tillgänglighet. Det är t ex väldigt osannolikt att någon som aldrig ridit väljer och kan jobba som ridlärare.*

#### Bedömningskommentar till exemplet

Svaret innehåller fyra faktorer som påverkar ditt yrkesval; föräldrars utbildningsnivå, ens egna utbildning (sämre skola, mindre motivation och ork att läsa vidare) etnicitet och intressen (vad man haft möjlighet att prova).

Svaret innehåller förtydligande av hur föräldrars utbildningsnivå kan påverka yrkesvalet genom att eleven beskriver hur alla inte har samma möjligheter att få hjälp med skolarbetet hemma. Faktorn som handlar om utbildningen i sämre skolor förtydligas genom att eleven beskriver hur elever i sådana skolor riskerar att tappa både motivation och ork att läsa vidare och därför väljer ett praktiskt yrke.

Etnicitetsfaktorn förtydligas genom att eleven ger exemplet att man på grund av diskriminering inte får det jobb man vill ha.

### 3. Instruktioner för sammanvägning till ett provbetyg

För att kunna ge underlag för en analys av i vilken utsträckning kunskapskraven nås på skolnivå, på huvudmannanivå och på nationell nivå sätts ett sammanvägt provbetyg för varje elev som genomför samtliga delprov. Detta görs i de årskurser där betyg ges. Provbetyget gör det möjligt att göra resultatjämförelser mellan kommuner och skolor, liksom jämförelser över tid.

#### Sammanvägning till ett provbetyg i samband med provet i samhällskunskap för årskurs 9

När bedömningen av elevens samtliga svar är avslutad sammanställs resultatet på båda delproven tillsammans i det formulär för sammanställning av elevresultat som finns sist i Delprov B och som kopieringsunderlag i detta häfte. Resultatet för varje uppgift förs in genom att sätta kryss i respektive ruta för respektive uppgift. **Det är viktigt att notera att visade belägg för kunskaper på en högre nivå också ger belägg för de lägre nivåerna för samma uppgift.** Ett belägg för nivå C för en uppgift ger således belägg även för nivå E på samma uppgift. När beläggen i båda delproven sammanställs räknas de samman för varje del av kunskapskraven och varje nivå. Antalet E-, C- och A-belägg förs in på rätt rad under respektive del av kunskapskraven. Informationen om antalet delar av kunskapskraven som beläggen representerar på respektive nivå är viktig för att kunna fastställa provbetyget. Provbetyget är beroende av, dels totalt antal belägg och dels breddvillkor kring vilken nivå de erhållna beläggen omfattar samt hur de sprider sig mellan delarna av kunskapskraven.

Sammanfattningsvis avgörs provbetyget av tre faktorer:

- totalt antal belägg på provet
- antalet belägg på olika nivåer
- fördelningen av belägg över de olika delarna av kunskapskraven

#### Formulär för sammanställning av elevresultat, steg för steg

1. Summera elevens visade belägg för de olika nivåerna samt elevens totalbelägg.
2. Fyll i om breddvillkoret för nivå E och C är uppfyllt, dvs. om elevens belägg för nivå E respektive C är fördelade över de tre delarna av kunskapskraven. Notera med ett ja eller ett nej i rutan för breddvillkoret om villkoret för E- respektive C-nivå är uppfyllt.
3. Fastställ elevens provbetyg med hjälp av tabellen på s. 59.

På följande två sidor finns exempel på ifyllda formulär för sammanställning av elevresultat.

### Exempel från uppgift B11 i årets ämnesprov

Uppgiften ger eleven möjlighet att visa belägg för nivå A, vilket innebär att man också kan visa belägg enbart för nivå E, eller enbart för nivå E och C.

Notera så här i formuläret om eleven visat belägg för nivå E, men inte högre nivåer.

Visat belägg för nivå E	Visat belägg för nivå C	Visat belägg för nivå A
Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input type="checkbox"/>

Notera så här om eleven visat belägg på nivå C:

Visat belägg för nivå E	Visat belägg för nivå C	Visat belägg för nivå A
Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input type="checkbox"/>

Notera så här om eleven visat belägg på nivå A:

Visat belägg för nivå E	Visat belägg för nivå C	Visat belägg för nivå A
Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>	Uppgift B11 <input checked="" type="checkbox"/>

### Gränser för provbetyg i samhällskunskap åk 9

	Totalt antal belägg	Varav för nivå C + A	Varav för nivå A	Breddvillkor E	Breddvillkor C
E	17			Ja	Nej
D	26	8		Ja	Nej
C	35	14		Ja	Ja
B	47		7	Ja	Ja
A	58		12	Ja	Ja

#### För provbetyg E

ska eleven ha minst 17 belägg totalt.

Visade belägg för nivå E ska vara fördelade över de tre delarna av kunskapskraven.

#### För provbetyg D

ska eleven ha minst 26 belägg totalt, varav minst 8 på nivå C eller sammanlagt 8 på nivå C plus A\*.

Visade belägg för nivå E ska vara fördelade över de tre delarna av kunskapskraven.

#### För provbetyg C

ska eleven ha minst 35 belägg totalt, varav minst 14 på nivå C eller sammanlagt 14 på nivå C plus A. Visade belägg för nivå C ska vara fördelade över de tre delarna av kunskapskraven.

#### För provbetyg B

ska eleven ha minst 47 belägg totalt, varav minst 7 på nivå A.

Visade belägg för nivå C ska vara fördelade över de tre delarna av kunskapskraven.

#### För provbetyg A

ska eleven ha minst 58 belägg totalt, varav minst 12 på nivå A.

Visade belägg för nivå C ska vara fördelade över de tre delarna av kunskapskraven.

\*) Beläggen på nivå C och A läggs ihop. T.ex. så ger fyra klarade uppgifter på nivå A 8 st belägg, 4 C + 4 A.

## Tre elevexempel på uträkning av provbetyg

### Elev 1

Eleven har totalt visat 48 belägg varav 8 belägg för nivå A. Visade belägg för C-nivån är fördelade på de tre delarna av kunskapskraven, så breddvillkoret för B uppfylls. Provbetyget blir **B**.

	DKK 1			DKK 3			DKK 6			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max. antal belägg per nivå:	Har eleven belägg i alla delar av kunskapskraven?	
	E	C	A	E	C	A	E	C	A				
Max. antal belägg	13	13	12	7	7	7	6	6	5				
Visat antal belägg för nivå E	<b>11</b>			<b>6</b>			<b>5</b>			E	<b>22</b>	26	<b>Ja</b>
Visat antal belägg för nivå C	<b>9</b>			<b>7</b>			<b>2</b>			C	<b>18</b>	26	<b>Ja</b>
Visat antal belägg för nivå A	<b>4</b>			<b>3</b>			<b>1</b>			A	<b>8</b>	24	

Provbetyg: **B**

Summering av totalt antal visade belägg på provet: **48** 76

### Elev 2

Eleven har totalt visat 37 belägg varav 12 för nivå C och 5 för nivå A, dvs. totalt 17 visade belägg för nivå C och/eller nivå A. Visade belägg för nivå C är fördelade på de tre delarna av kunskapskraven, dvs. alla som går över nivå E. Provbetyget blir **C**.

	DKK 1			DKK 3			DKK 6			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max. antal belägg per nivå:	Har eleven belägg i alla delar av kunskapskraven?	
	E	C	A	E	C	A	E	C	A				
Max. antal belägg	13	13	12	7	7	7	6	6	5				
Visat antal belägg för nivå E	<b>10</b>			<b>6</b>			<b>4</b>			E	<b>20</b>	26	<b>Ja</b>
Visat antal belägg för nivå C	<b>5</b>			<b>4</b>			<b>3</b>			C	<b>12</b>	26	<b>Ja</b>
Visat antal belägg för nivå A	<b>3</b>			<b>1</b>			<b>1</b>			A	<b>5</b>	24	

Provbetyg: **C**

Summering av totalt antal visade belägg på provet: **37** 76

### Elev 3

Eleven har visat totalt 19 belägg varav 2 belägg för nivå C. Visade belägg för nivå E är inte spridda på de tre delarna av kunskapskraven. Provbetyget blir **F**.

	DKK 1			DKK 3			DKK 6			Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max. antal belägg per nivå:	Har eleven belägg i alla delar av kunskapskraven?	
	E	C	A	E	C	A	E	C	A				
Max. antal belägg	13	13	12	7	7	7	6	6	5				
Visat antal belägg för nivå E	<b>11</b>			<b>6</b>			<input type="checkbox"/>			E	<b>17</b>	26	<b>Nej</b>
Visat antal belägg för nivå C	<b>2</b>			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			C	<b>2</b>	26	<b>Nej</b>
Visat antal belägg för nivå A	<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			A	<b>0</b>	24	

Provbetyg: **F**

Summering av totalt antal visade belägg på provet: **19** 76

## Formulär för sammanställning

Resultatformulären genererar förutom ett provbetyg också en profil över elevens prestationer på provet fördelat över de olika delarna av kunskapskraven som prövats. De samlade resultatprofilerna i en specifik elevgrupp kan även bidra till att läraren får en uppfattning om vad undervisningen i samhällskunskap i denna grupp har gett för resultat vad gäller de aktuella delarna av kunskapskraven.

Genom att genomföra den frivilliga digitala inrapporteringen av hela klasser (se häftet *Lärarinformation* sidan 7), kan läraren på ett enkelt sätt få tillgång till en sådan samlad profil för den aktuella elevgruppen och även bilda sig en uppfattning om hur de egna eleverna som grupp har presterat på provet i jämförelse med andra elevgrupper i landet.

För de lärare som deltar i den obligatoriska inrapporteringen (för elever födda den 6, 16 eller 26 i varje månad) så kan den inrapporteringen göras i samband med en frivillig inrapportering.

Se mer på [www.npso.se/inrapportering16](http://www.npso.se/inrapportering16). Där finns också en länk till enkäten som alla lärare ska besvara.

## Resultaten på provet i relation till slutbetyget

I grundskolan ska de nationella proven användas för att bedöma elevernas kunskaper i förhållande till grundskolans kunskapskrav. I årskurserna 6 och 9 ska de även användas som stöd för betygssättningen. Det är alltså viktigt att läraren beaktar provresultaten vid betygssättningen. Resultaten ska då även sättas i relation till det övriga betygsunderlag som läraren har samlat in.

Det nationella provet prövar stora delar av kunskapskraven, men det kan inte pröva allt i en kursplan. Uppgifterna i proven är utprovade i stor skala tillsammans med elever och lärare för att säkerställa att bedömningen blir så tillförlitlig som möjligt. Resultaten från de olika delproven ger läraren en möjlighet att urskilja hur eleven har presterat i förhållande till olika delar av kunskapskraven. Provbetyget sammanfattar de kunskaper som eleven har visat i provet.

När läraren vid betygssättningen i slutet av terminen tar ställning till en elevprestation som har gjorts vid ett enstaka tillfälle behöver hon eller han vara medveten om att elevens resultat kan ha påverkats av tillfälligheter. Det kan till exempel handla om att eleven har missuppfattat en uppgift eller haft en dålig dag. Elevens slutbetyg kan alltså av olika skäl bli ett annat än provbetyget.

På nationell nivå, huvudmanna- och skolnivå används de nationella proven för att göra övergripande analyser av resultat. Detta görs bland annat för att främja en likvärdig betygssättning. I de fall som det finns stora avvikelser mellan provbetyg och terminsbetyg/slutbetyg/kursbetyg på klass- eller skolnivå beror detta sannolikt inte på tillfälligheter. Det kan då finnas anledning att göra en analys av varför dessa skillnader finns och om betygssättningen på skolan kan anses likvärdig i förhållande till övriga skolor i landet.

## 4. Kopieringsunderlag och webbmaterial

I det här kapitlet finns följande kopieringsunderlag att använda vid genomförande av provet.

- Kopieringsunderlag 1: Formulär för sammanställning av elevresultat

Vad gäller resurser på webben se *Lärarinformation* s. 7 och *Bedömningsanvisningar* s. 61.

# Kopieringsunderlag 1. Formulär för sammanställning av elevresultat

## Formulär för sammanställning av elevresultat samhällskunskap åk 9 2016

Samhälls-kunskap åk 9	1:a delen av kunskapskraven			3:e delen av kunskapskraven			6:e delen av kunskapskraven		
	E	C	A	E	C	A	E	C	A
<b>Delprov A</b>									
Uppgift A1	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift A2				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift A3				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift A4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift A5							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Uppgift A6				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift A7							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Uppgift A8							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Uppgift A9	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift A10	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>							
Uppgift A11	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift A12				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift A13	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						

**1:a delen av kunskapskraven**

Eleven har \* kunskaper om olika samhällsstrukturer. Eleven visar det genom att undersöka hur sociala, mediala, rättsliga, ekonomiska och politiska strukturer i samhället är uppbyggda och fungerar och beskriver då \* samband inom och mellan olika samhällsstrukturer. I beskrivningarna kan eleven använda begrepp och modeller på ett \* fungerande sätt.

**3:e delen av kunskapskraven**

Eleven kan undersöka samhällsfrågor ur olika perspektiv, och beskriver då \* samband med \* underbyggda resonemang. Eleven värderar och uttrycker olika ståndpunkter i några samhällsfrågor med \* resonemang och \* underbyggda argument och kan då \* växla mellan olika perspektiv.

**6:e delen av kunskapskraven**

Eleven kan söka information om samhället och använder då olika källor på ett \* fungerande sätt och för \* underbyggda resonemang om informationens och källornas trovärdighet och relevans.

Samhälls-kunskap åk 9	1:a delen av kunskapskraven			3:e delen av kunskapskraven			6:e delen av kunskapskraven		
	E	C	A	E	C	A	E	C	A
<b>Delprov B</b>									
Uppgift B1							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	
Uppgift B2				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift B3				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift B4	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B5	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B6				<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>			
Uppgift B7	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B8							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Uppgift B9							<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>
Uppgift B10	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B11	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B12	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						
Uppgift B13	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>	<input type="checkbox"/>						

Max. antal belägg	DKK 1			DKK 3			DKK 6		
	E	C	A	E	C	A	E	C	A
Max. antal belägg	13	13	12	7	7	7	6	6	5
Visat antal belägg för nivå E	<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>		
Visat antal belägg för nivå C		<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>	
Visat antal belägg för nivå A			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>			<input type="checkbox"/>

Totalt antal belägg för eleven per nivå:	Max. antal belägg per nivå:	Har eleven belägg i alla delar av kunskapskraven?
E	26	<input type="checkbox"/>
C	26	<input type="checkbox"/>
A	24	<input type="checkbox"/>

Provbetyg:

Summering av totalt antal visade belägg på provet:

<input type="checkbox"/>	76
--------------------------	----

Provbetyget i formuläret sammanfattar de kunskaper som eleven har visat i det nationella provet. Slutbetyget behöver inte vara detsamma som probetyget eftersom probetyget grundar sig på alla kunskaper som eleven visat i ämnet.

Formulär för resultatrapportering ämnesprov samhällskunskap åk 9 2016

Skola:

Pojke:

Flicka:

Klass/grupp:

Födelsedatum:

Ämnesnamn:

Kommun:

Isär enligt kursplanen för SVA:



GÖTEBORGS UNIVERSITET  
INST FÖR PEDAGOGIK OCH SPECIALPEDAGOGIK